ŞİHÂB’ÜL-AHBÂR

Hazırlayan
İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı - cilt :

20.03.2012

İçindekiler

4 Şihâb'ül Ahbâr

بِسْـــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Şihâb'ül-Ahbâr, doğma büyüme Mısırlı olan **Ebû Abdullah Muhammed b. Selâme el-Kuzâ'î rahmetullâhi aleyh** tarafından yazılmış bir hadîs kitabıdır. Kuzâ'î, hicrî 4. asrın son çeğreğinde doğmuş (mîlâdî 10. asır sonları) ve 5. asrın ikinci yarısında (454/1062) vefât etmiştir. Hayatının çocukluk ve gençlik devrelerine dâir bir bilgiye sâhip olmadığımız Kuzâ'î, kendisini iyi yetiştirmiş zengin muhtevâlı bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır.

Siyâsî bakımdan oldukça karışık ve istikrarsız bir tablo sergileyen bu devir, İlmî faaliyetler açısından bakıldığında, daha farklı bir manzara ile karşımıza çıkmaktadır. Nitekim fikirleri, eserleri ve güçlü şahsiyetleri ile on asırdır canlı kalabilen o çağın klâsikleşmiş isimleri, hiç de azımsanmayacak bir yekûn oluşturmaktadır. Tefsîr, Hadîs, Târih, Hukuk, Tasavvuf, Felsefe vb. gibi ilim dallarında kendi devirlerinin fikrî seviyesini temsil eden bu şahsiyetler, bâzı sâhalarda daha önceki

seviyenin üstüne çıkamasalar da, devraldıkları kültür birikimini, o çağın şartları içinde işleyerek, onların canlı tutulmasını sağlamışlardır.

Bu asırda yaşamış olan; es-Sülemî (ö: 412/1021), İbn Miskeveyh (ö: 421/1031), İbn Sînâ (ö: 428/1036), Ebû Nu'aym el-Isfehânî (ö: 430/1039), ed-Debûsî (ö: 432/1041), el-Mâverdi (ö: 450/1058), el-Beyhakî (ö: 458/1066), Hatîb el-Bağdâdî (ö: 463/1071), İbn 'Abdülberr (ö: 463/1071), el-Kuşeyrî (ö; 465/1073), İmâm'ül-Harameyn (ö: 478/1085), Şems'ül-Eimme es-Serahsî (ö: 483/1090) gibi isimler, hep, İslâm ilimler târihinin âbide şahsiyetleridir. İşte, Mısırlı Ebû Abdullah Muhammed b. Selâme el-Kuzâ'î (ö: 454 / 1062) de, bu devrin ünlüleri arasında yer alan isimlerden birisidir. Ancak Kuzâ'i'nin, kendi çağının yukarıdaki isimleri ölçüsünde gereği kadar işlenip tanıtıldığını söylemek güçtür.

Kuzâ'i'nin yaşadığı devir, hadîs rivâyeti açısmdan, yazılı hadîs metinlerinin izinsiz nakledilmediği; başkasına âit herhangi bir metnin kendi eserine almabilmesi için, o metni rivâyet hakkına sâhip olan şahıslardan izin alınması gerektiği yolundaki eski geleneğin devam ettiği bir dönemdir. Onun, bu maksatla, önceki devir muhaddisleri gibi, uzun seyahatlere giriştiğini söylemek müm-

kün değilse de; Mısır dışına hiç çıkmamış ve yakın çevresi dışındaki muhaddislerle hiç görüşmemiş olduğunu söylemek de mümkün değildir. O, çeşitli maksatlarla; Mekke, İstanbul (Kostantîniyye) , Dımeşk, Remle ve Trablus-Şam’ a gitmiş; ayrıca Bağdâd, Musul, Dımeşk, İskenderiye, Horasân, Isfahân ve Şîrâz gibi bölgelerden Mısır’a, gelen âlimlerle de görüşüp, onlarla ilim alış-verişinde bulunma fırsatını elde etmiştir.

Muhtelif kaynaklardan öğreniyoruz ki Kuzâ‘î, Mısır’da Fâtımîler devrinde; vezîr kâtipliği, devlet kütüphânesi müdürlüğü, elçilik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Ne var ki, târihçiler ve tabakât yazarları, onu hep, “kadı” unvânı ile tanıtmışlardır.

Onun yaşadığı dönem Mısır’ının siyâsî kaderine hükmeden Fâtımîler, Şîî-İsmâilî bir program uygulamışlardır. Bu yüzden, o yönetimde görev alan herkesi Şîî kabûl etme eğilimi belirmiştir. Böyle bir ithâm, açıkça telâffuz edilmemiş olmakla birlikte, bir tereddüt unsuru olarak Kuzâ‘î için de akla gelmektedir. Ancak, gerek târihe yansıyan tavırları, gerek bize kadar gelen eserleri, onun, Fâtımî ideolojisine kesinlikle meyletmediğini göstermektedir.

Şihâb’ ül-Ahbâr müellifi, 16 Zilhicce 454 (Aralık 1062) senesi Perşembeyi Cumaya bağlayan gece Mısır’ da vefât etmiş; cenâze

namazı, Cuma günü ikindi namazından sonra kılınarak, Karâfe'deki en-Neccâr Kabristânı' na defnedilmiştir.

KUZÂ'Î'NİN ESERLERİ

Biyografik ve bibliyografik kaynaklar, eserleri bakımından Kuzâ'i'yi değerlendirirken, "O, birçok ilim dalında mütehassıs idi" ifâdesini kullanırlar. Gerçekten Kuzâ'î, üst düzey bürokratik çalışmaları yanında, oldukça geniş ve disiplinli bir İlmî faâliyete yer ayırmayı da başarabilmiştir. Geriye bıraktığı eserlerinden anlaşılıyor ki o, bürokrasiyi araç, ilmi ise amaç edinmeyi başarmış bir ilim adamıdır.

Biz, uzun bir süredir, Kuzâ'i'nin, Türkiye kütüphânelerinde bulunan eserlerini, mümkün olduğunca, görüp inceleme gayreti içinde olduk. Bu sebeple, görüp incelediklerimizi kısaca tanıtmakla; görmediklerimize ise, sâdece işâret etmekle yetineceğiz:

1) Şihâb' ül-Ahbâr: Kaynaklarda Kuzâ'î hep, "Şihâb müellifi" diye, bu eseri ile tanıtılır. O, yaygm şöhretini, bu eserine borçludur. Burada, metnini ve tercümesini sunduğumuz Şihâb'ül-Ahbâr'm muhtevâsı, aşağıda ayrıca tanıtılacaktır.

2) Müsned' üş-Şihâb: Birinci sırada adı geçen Şihâb'ül-Ahbâr'ın sene'dlisi olup, aralarında fazlaca metin farkı yoktur. Müsned' üş-Şihâb, derleme türünden ikinci el bir eser

değil, birinci el bir hadîs kaynağıdır. İslâm ulemâsı, Şihâb'ül-Ahbâr hadîslerini vesîka olarak kullanırken, Müsned'üşŞihâb'ı kaynak göstermişlerdir. Bu eserle ilgili olarak, ileride "Kuzâ'î'nin Açtığı Çığır" bahsinde ayrıca bilgi verilecektir.

3) Düstûru Me'âlim' il-Hikem ve Me'sûru Mekârim'iş-Şiyem: Hz. Ali'nin sözlerinden bir kısmını topladığı bu eserine yazdığı önsözde, Kuzâ'î şöyle demektedir: "... Hazret-i Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellemin sözlerinden; tavsiye, darb-ı mesel, öğüt ve âdâba dâir 1200 cümlelik bir Hadîs kitabı meydana getirip, adını da "eş-Şihâb" koyunca; bâzı dostlarım, benden, aynı minval üzere, Emîrulmü'minîn Ali b. Ebî Tâlib'in sözlerinden de bir kitap derlememi istediler. Bu hususta, rivâyet hakkına sâhip olduğum bilgiler ile diğer elde edebildiğim ve beğendiğim kaynaklara dayandım. Neticede; Hz. Ali kerremallâhü vechenin sözleri, tebliğleri, hikmetleri, öğütleri, edebî sözleri, sorulara cevaplan, duâları, münâcâtı ve mahfuz bulunan şiir ve temsillerinden bir mikdârını toplayıp, dokuz bâb ve çeşitli alt başlıklar altında tertip ettim'.

"Kuzâ'î'nin bu eseri, kültür târihimizin temel kaynaklarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bir yandan câmi, medrese, türbe, mezar taşı gibi mimârî eserlerimi-

zin kitâbelerinde; bir yandan da, genel kültür kaynaklarımız ile folklörümüzde kullanılan bir kısım metinlerin kaynağı tesbit edilme yoluna gidildiğinde, bunların, Hz. Ali'ye nisbet edilen sözler olduğu görülmektedir. Bu hususta; Nehc' ül-Belâğa, Dîvânü Ali kerremallâhü veche, Sad Kelime gibi kaynaklara ilâveten, Kuzâ'î'nin bu eseri de, en eski kaynaklardan biri olma hüviyetini muhâfaza etmektedir.

4) el-Muhtâr fî Zikr' il-Hıtatı ve'l-Âsâr: Bu eserde, Mısır' ın Topografyası anlatılmaktadır. Bir başka Hıtat müellifi olan Makrîzî (ö: 845/1441)'nin verdiği bilgiye göre,'Ebû Ömer el-Kindî (ö: 350/961) ile Kuzâ'î, Hıtat türünün öncülüğünü yapmışlardır. Bu eserin, yazma nüshası tespit edilememiştir. Ancak somaki ilim adamlarının, buna, sık sık atıfta bulundukları görülmektedir00.

5) el-İnbâ' bi-Enbâ' il-Enbiyâ ve Tevârîh' il-Hulefâ ve Vilâyât' il-Ümerâ: Adından da anlaşılacağı üzere, eserde üç ana bölüm yer almaktadır: Peygamberler Târihi, Halîfeler Târihi ve Beylikler Târihi Ehemmiyetine binâen, burada eserin plânının kaydedilmesi uygun görülmüştür:

Dünyanın Yaradılışı (lb-2b), Peygamberler Târihi (vr. 3b-30a), Hazret-i Peygamber Devri (vr. 31a-71b), Hulefâ-yı Râşidîn Devri (vr. 71b-83b), Emevîler (vr. 84b-99b), Endülüs

Emevîleri (vr. 101b-103a), Abbâsîler (vr. 103a135a) ve Fâtımîler Devri (vr. 135a-144b). Böylece Kuzâ'î, yaradılıştan itibâren vefâtından çeyrek yüzyıl öncesine kadar, yâni 427 (1036) târihine dek, selis bir üslûbla, muhtasar (özet) bir târih yazmıştır .

Burada, Kuzâ'î'nin bir kısım eserleri özet olarak tanıtılmış olup, geri kalan eserlerine yer verilmemiştir.

ŞİHÂB'ÜL-AHBÂR

a) Eserin Adı: **Şihâb**, lügat anlamı ile **"ateş alevi"** demektir. Parıltısından dolayı, **"yıldız"** ve "süngü"ye de bu ad verilmiştir. Şihâb, bir Kur'ân terimidir. Kur'ân-ı Kerim'in 15. (Hıcr) sûresinde **"şihâbün mübîn"** (açık bir alev) şeklinde; 37. (Sâffât) sûresinde **"şihâbün sâkıb"** (delip geçen bir alev) tarzında; 71. (Cin) sûresinde de "şihâben rasadâ" (gözetleyen bir alev) ve "şühüb" (şihâblar) ifâdesiyle geçmektedir. 67. (Mülk) sûresinde ise, şihâb'ın ne maksatla kullanıldığı anlatılmaktadır.

Kur'ân-ı Kerim'de, yukarıda işâret edilen sûrelerdeki âyet-i kerimelerde hep şöyle bir gerçeğe dikkat çekilmektedir: Görünen ve görünmeyen bütün âlemlerin gerçeğini bilen, sâdece Yüce Allah'dır. Gaybı, ancak O bilir. Peygamber de, ancak O'nun bildirdiği kadarını bilebilir. Böylece O, gayb hazinele-

rini tamamen kendi elinde tutmuş, levh-i mahfûza da dilediğini dilediği kadar yazmıştır. Nezd-i Sübhânîsinde mahfûz tuttuğu bu ilm-i ledünnîyi, kullarından pek azma tattırmıştır. Bunun yanında, semâsını, yâni gökyüzünü de şeytanlara karşı koruma altına almıştır. Gerek cin ve gerek insten hiç bir şeytan, semâya çıkamaz ve oranın ahvâline vâkıf olamazlar. Onlar, yerdeki gibi, orada şeytanlık yapamazlar. Orası, gözü şeytanlıkta olan gizli-âşikâr bütün şeytanlara kapalıdır. Bu gibiler, ancak kulak hırsızlığı yaparak uydurma haberler yayarlar. İşte, o gayb âleminden haber çalmak ve insanları yanlış bilgilendirmek için harekete geçenler, Şihâb denilen yakıcı ateş mermileriyle etkisiz hâle getirilirler.

Şihâb, İlâhî mahremiyeti ihlâl etmeye yeltenenlere karşı, sınır bekçileri tarafından atılan, hem aydınlatıcı, hem de yok edici mermilerin adıdır.

Kuzâ'î, bu kitabına, zikri geçen âyetlerden ilhâm alarak, mecâzî bir ifâde ile "Şihâb'ül-Ahbâr" adını vermiştir. Bunu, yine mecâzî bir ifâde ile **"Hadîs Alevleri", "Hadîs Kıvılcımları", "Hadîs Şûleleri"** şeklinde Türkçeye aktarmamız mümkündür. Şihâb'ın, hem aydınlatıcı, hem de yakıp yok edici bir özelliği vardır. Kur'ân Şihâbları, öteleri ve yukarıları bilcümle şeytanlıklardan korurken; Hadîs

Şihâbları da, berileri ve aşağıları, şeytanların şeytanlık ve desiselerinden koruma gücüne sâhiptir.

b) Metodu: Kuzâ'î'nin yaşadığı hicrî 5. asır başlarına kadar (mîlâdî 11. asır), hadîs kitaplarının yazılışında, genellikle iki metod uygulanmıştı. Bunlar, ya Kütüb-i Sitte ve benzeri Musannaf grubuna giren eserlerde olduğu gibi, konularına göre düzenlenmişti; ya da Müsned ve Mu'cem grubuna giren eserlerde olduğu gibi râvîlerine göre tertip edilmişlerdi. Başkaca bir üçüncü tasnif şekline rastlanmıyordu. İslâm târihinde, Kuzâ'i'dir ki, ilk def'a olmak üzere bir üçüncü metod denemiş; bu kitabını, hadîs metinlerinin ilk kelimelerinin özelliklerine göre tertip etmiştir. Kendi ifâdesiyle, söylemek gerekirse, "hadîs lâfızlarının birbirine yakınlığına göre" ('alâ hasebi tekârub' il-elfâz) bir tasnif şeklidir. Bu, ileride, "alfabetik tasnif 'e dönüşecek olan bir tasnif şeklinin ilk denemesidir ki, buna, "yan alfabetik tasnif şekli" demek de mümkündür. Kuzâ'î, bu tür bir tasnif tarzım ortaya koyuş gerekçesini de, **"taşımaya elverişli ve ezberlenmesi kolay olsun diye"** şeklinde ifâde etmiştir.

Netîcede, ilk kelimeleri ortak özellik arz eden kısa lâfızlı hadîslerden 17 bölüm hâlinde gruplaştırdığı, küçük hacimli bir eser ortaya çıkmıştır. Eserin bölümlerinin sıralanışı

şöyledir:

1) "Mübtedâ-haber" tarzındaki isim cümleli hadîsler.

2) "Men" ile başlayan hadîsler.

3) "Mâzî-muzârî" (geçmiş ve geniş zaman) fiilleri ile başlayan hadîsler.

4) "Emir" sîgası (kipi) ile veya emir mânâsı ifâde eden kelimelerle başlayan hadîsler.

5) "Mâ-i nâfiye" adlı olumsuzluk edâtı ile başlayan hadîsler.

6) "Lâ" ve "len" gibi olumsuzluk edâtı ile başlayan hadîsler. Bu bölüm altında ayrı bir fasıl açılarak, "iyyâke" ve "iyyâküm" edât-ı tahzîr'i (sakındırma edâtı) ile başlayan hadîslere de yer verilmiştir.

7) "İnne" ve "innemâ" ile başlayan hadîsler.

8) "Leyse" ile başlayan hadîsler.

9) "Hayru", "efdalü", "ehabbü" ve "ni'me" gibi, üstünlük ifâde eden kelimelerle başlayan hadîsler.

10) "Bi'se" ve "şerru" gibi, kötülük ve değersizlik ifâde eden kelimelerle başlayan hadîsler.

11) "Meselü" ile başlayan hadîsler.

12) "İzâ" ile başlayan hadîsler.

13) "Kefâ" ile başlayan hadîsler.

14) "Rubbe" ( ) ile başlayan hadîsler.

15) "Levlâ" ve "lev" ile başlayan hadîsler.

16) Kudsî hadîsler.

17) "Allahümme" ile başlayan me'sûr duâlar.

İfâde etmek yerinde olur ki, Arapça dışında her hangi bir yabancı dile tercüme edildiği anda, eserin bu özelliği tamamen kaybolmakta ve böyle bir tasnifin hiç bir değeri kalmamaktadır .

c) Muhtevâsı: Hadîs kitaplarının ilk örnekleri, hicrî ikinci asrm birinci yarısı sonlarında verilmeye başlamıştır. Milâdî 8. yüzyıl ortalarına rastlayan bu zaman dilimi, İslâm'ın ikinci nesli olan Tâbiûn un son bereketlerinin yeryüzünden çekilmek üzere olduğu ve üçüncü nesli oluşturan Etbâuttâbiîn'in bütün canlılığı ile faâliyet gösterdikleri bir dönemdir. Bir başka ifâde ile bu târih, koyu ırkçı Emevî İdâresinin inkırâza yüz tutup, Abbâsî iktidârının kurulma hazırlıklarının yapıldığı bir devre rastlamaktadır.

Tâ başlangıçtan beri konularına göre tasnif edilen hadîs kitaplarında, genellikle, fıkhî konulara öncelik ve ağırlık verildiği görülür. îmân, ibâdât, muâmelât ve ukûbât başlıkları

altında toplanan bu fıkhî meseleler, hacimli hadîs kitaplarının esâsını oluşturmuştur. Hadîs kitaplarının oluşumunda en gelişmiş dönem kabûl edilen hicrî üçüncü asrın (mîlâdî 9. yüzyıl) ikinci yarısı eserleri, hep bu özelliği taşırlar. Kütüb-i Sitte unvânı altında toplanan Buhârî ve Müslim'in el-CâmVus-Sahîh'leri ile Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî ve İbn Mâce'nin Sünen'leri yanında, diğer Sünen ve Musannaf grubuna giren hadîs kitapları, hep, ibâdât ve muâmelât konularının ağırlıklı olduğu hadîs kitaplarıdır. Buhârî'nin ünlü eseri el-Câmi'us-Sahîh'inin muhtasarı (kısaltılmışı) olan ve Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisi kararı ile yazdırılıp Diyânet İşleri Riyâseti'nce yayımlanan (1928-1948) "Tecrîd-i Sarîh Tercemesi" de, ibâdât ve muâmelât ağırlıklı bir hadîs kitabıdır.

Kuzâ'î, hicrî 5. asır ortalarında, bu gelenekte bir pencere açarak, yeni bir çığır başlatma denemesi yapmış ve bu teşebbüsü de hüsn-i kabûl görmüştür. O, bu eserine, fıkhî yoruma müsâit hiç bir hadîs almamıştır. Şâyet fıkhî yoruma müsâit gibi gözüken bâzı hadîsleri almışsa, onları da, bir başka özelliğinden dolayı almıştır. Şihâb'ül-Ahbâr müellifi, eserinin mukaddimesinde: **"Ben, bu kitabımda, Hazret-i Peygamber'in; tavsiye, âdâb-ı muaşeret, mev'iza (öğüt) ve darb-ı mesellere dâir hikmetli sözlerinden bir mikdârını top-**

ladım" der.

Gerçekten Şihâb'ül-Ahbâr'da, her tabakadan insana hitap eden öğütler var. Herkes için ortak davranış ölçüleri var. Ahlâkî değerlerimiz var. İnsan zihnini harekete geçiren tefekkür kıvılcımları var. **"Ben hikmet şehriyim; Ali ise onun kapısıdır"** buyuran Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in; insanı aydınlatan, insanı iç huzuruna kavuşturan, insanı incelten ve insanın varlığını dolduran hikmet şuleleri var. Okuyanın ve dinleyenin aklında kalan sözler var. Rûha işleyen duâlar var. İnsanın, akşam okuyup sabaha kadar mayalandıracağı, sabah okuyup akşama kadar demlendireceği Peygamber bereketleri var.

Bu tür hadîs kitapları, diğer hadîs kitaplarını bertaraf etmek için değil, onların bir türlü dolduramadıkları açıkları kapatmak gayesiyle ortaya çıkmışlardır. Her taş, yerinde ağırdır.

d) Açtığı Çığır: Daha önce de işâret edildiği üzere, Kuzâ'î, hadîs tasnifinde yeni bir metodun öncülüğünü yapmıştır. İbâdet ve muâmeleler dışında kalan diğer konuları ön plâna çıkaran bu tasnif şekli, daha sonra yeni hadîs kitabı yazan çevrelerce hemen benimsenmiştir. Nitekim Kuzâ'î'den sonra aynı metodla eser veren muhaddisler, eserlerinin mukaddime kısımlarında, hep, **"Bu**

kitabımı, Şihâb’ül-Ahbâr’ın metoduna uygun olarak tasnîf ettim” şeklinde bir ifâde kullanmışlardır.

Şihâb’ ül-Ahbâr müellifi, bir başka uygulamaya daha öncülük etmiştir. Kuzâ‘î, bildiğimize göre, aynı bilgileri iki ayrı metodla işleyip, ayrı adlarla okuyuculara sunan ilk İslâm âlimi olmuştur. Onun Şihâb’ül-Ahbâr ve Müsned’üş-Şihâb adlı iki eseri, bunun en açık delilidir.

O, Şihâb’ül-Ahbâr’ı; elde ve cepte taşınsın, ezberlensin, sohbetlerde okunsun ve meslekten olmayan kültür çevrelerince de kullanılsın diye yazmıştır. Bir bakıma; hadîslerin senedlerini, râvîlerini, rivâyet yollarını, kelime ve hareke farklılıklarını hazfederek, metinleri, halkm anlayabileceği hâle getirmiştir.

Kuzâ‘î aynı eseri, bir de, ilim çevrelerinin istifâde edebileceği tarzda düzenlemiştir. Bu ikinci eserinde, hadîs metinleri senedlidir. Hadîslerin elde ediliş yollarını gösteren edâ sîğaları, titizlikle belirtilmiştir. Hangi hocaları ile nerede ve hangi târihte görüştüğü kaydedilmiştir. Bir hadîsin, şâyet varsa, diğer rivâyet yolları gösterilmiştir. Yâni, çağdaşı hadîs ulemâsı hangi İlmî ölçülere uymuşsa, o da, o usûllere aynen uymuştur. Bir hadîs âlimi sıfatıyla düzenlediği bu eserine de, Müsned’üş-Şihâb adını vermiştir. Bu, **“Şihâhâb’ül-Ahbâr’ın Senedlisi”** demektir.

Gerçekten, yazma nüshalarından da anlaşılıyor ki, halk için yazdığı Şihâb'ül-Ahbâr çok tutunmuş; ilim çevreleri için düzenlediği Müsned'üşŞihâb ise fazla yayılmamıştır.

e) Kuzâ'î'nin Tâkibçileri: Hadîsleri, konularına veya râvîlerine göre tasnif etme geleneğini bırakarak; kısa sözlü ve geniş mânâlı kelimeleri seçip, bunları, ilk kelimelerinin ortak özelliklerine göre gruplandırma şeklinde kendini gösteren bu tasnif metodu, -daha önce de işaret edildiği üzere kısa sürede yayılmıştır. Aynı zamanda talebesi de olan İbn Mâkûlâ (ö: 475/1082), Kuzâ'î'nin bu yönü ile ilgili olarak: **"Mısır'da, onun gibi çığır açmış bir başka kimse görmedim"** der.[1]

---

[1] Daha fazla bilgi için bakınız. YARDIM Prof. Dr. Ali, Şihâb'ül-Ahbâr Tercümesi (Hadis Kıvılcımları) İstanbul, 2007

ŞİHÂB'ÜL AHBÂR HADÎSLERİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Yârabbi!

Ben, seninle çıkış yolu arıyorum; seninle çarpışıyorum ve seninle hücûm ediyorum". (891) [2]

"Yârabbi!

Düşmanların şerlerinden sana sığınır ve onların saldırılarını seninle savarım". (890)

"Yârabbi!

Farkına vararak varmayarak, gizli açık, bilerek bilmeyerek işlediğim bütün günahlarımı bağışla!". (888)

"Yârabbi!

Faydasız ilimden, ürpermeyen kalbden,

---

[2] Kuzâ'î'nin hazırladığı tasnifi günümüz insanı için daha faydalı olsun düşüncesiyle konulara ayrılarak tekrar hazırladık. Hadîs sonlarındaki numaralar Şihâb'ül Ahbâr'daki hadîs numaralarıdır. Bu şekilde orijinal nüshadaki yeri de korunmuş oldu.

Müracaat nüshası olarak başvurduğumuz Ali YARDIM Hocamıza da teşekkür etmeyi üzerimize bir borç biliriz. (hzl)

kabûl görmeyen duâdan ve doymak bilmeyen nefisden sana sığınırım. İşte, bu dört şeyin şerrinden sana sığınırım Allah'ım". (882)

"Yârabbi!

Günün erken saatlerini ümmetime bereketli eyle". (894)

"Yârabbi!

Kureyş'in ilklerine, ibret olacak bir cezânın acısını tattırdığın gibi; sondakilerine de, bir pay almanın zevkini tattır". (893)

"Yârabbi!

Nefsime, takvâsını ver ve onu kötülüklerden arındır. Onu en iyi sen arındırırsın; sen onun velisisin ve sâhibisin". (889)

"Yârabbi!

Sen, affetmesini seven bir affedicisin; öyle ise beni de affeyle!". (887)

"Yârabbi!

Senden; düzgün bir yaşayış, temiz bir ölüm ve yüz kızartıcı ve mahcup edici olmayan bir geri dönüş istiyorum". (897)

"Yârabbi!

Senden; hastalığımı çabuk iyileştirmeni, verdiğin belâ ve musibetlere sabretmeyi; ve dünyadan, senin rahmetine doğru yürümeyi

nasîb etmeni niyâz eylerim". (884)

"Yârabbi!

Tövbemi kabûl et, günahımı yıka ve duâma karşılık ver". (896)

"Yârabbi!

Yaradılışımı güzelleştirdiğin gibi, ahlâkımı da güzelleştir". (886)

ÂLİM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Değerli insanın değerini, ancak değerli olanlar bilir”. (729)

“Her ilim adamı, ilme açtır”. (140)

“Âlim, sonu cennete varıncaya dek, ilme doymaz(578)

“Âlimler, halk içinde, Allah’ın en güvendiği kimselerdir”. (78)

“Âlimler, peygamberlerin vârisleridir”. (626)

“Allah bir kimsenin hayrını dilerse, onu dînde derin bilgi sâhibi(fakîh) yapar”. (254)

“Allah, kesinlikle kimseyi cehl ile azîz kılmamış; kesinlikle kimseyi de hilm ile zelil etmemiştir”. (508)

“Ancak sürçen, halim-selim olur; ve yine ancak, tecrübeli olan bilge olur”.(543)

“Allah’a, dinde derin bilgi sâhibi olmaktan daha üstün bir şeyle ibâdet edilmez”. (534)

“Bir kimseye, ilmi yarar sağlamasa da, cehli ona zarar verir”.(282)

“Fitne gelir, insanları târumâr eder gider; bundan sâdece, ilmi sâyesinde âlimler kurtulurlar”. (672)

"Her şeyin bir direği vardır; bu dinin direği de, dinde derin bilgi sâhibi olmaktır". (141)

"İki düşkün vardır ki, doymazlar: İlim düşkünü ile dünya düşkünü!" . (235)

"Öğreten ve öğrenen, hayırda ortaktırlar". (199)

"Peygamberler komutanlardır, âlimler başkanlardır; bunlarla düşüp kalkmak ise bir kazançtır". (222)

"Üç çeşit insana acıyın: Bir muhitin fakir düşmüş zenginine, zelîl olmuş azîze ve ahmakların ve câhillerin oyuncağı olmuş âlime !". (483)

NİYET –AMEL

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ameller, niyetlere göre değerlendirilir”. (1)

“Amelin en hayırlısı, yararlı olanıdır. En hayırlı gidişât, uyulan gidişâttır. Kalbe konan duyguların en hayırlısı da, yakîn duygusudur”. (761)

“Amelinin en iyi olduğu sırada ölen kimse için hayır dileyiniz; amelinin en kötü olduğu sırada ölen kimsenin ise, durumundan korkunuz, fakat ümidinizi kesmeyiniz”. (342)

“Ameller, ancak son durumlarına göre değerlendirilir”. (732)

“Ameller, sâdece niyetlere göredir”. (733)

“İnsanlar, kıyâmet günü, niyetleri üzere diriltilirler”. (371)

“İyiliğe lâyık olsun olmasın, herkese iyilik edin. Eğer yapılan iyilik lâyıkını bulmuşsa, o, ona lâyıktır; yok, lâyıkını bulmamışsa, o takdirde, sen ona lâyıksındır”. (494)

“Kişi, sevdiği ile beraberdir”. (128)

“Mü’minin niyeti, amelinden daha etkilidir”. (103)

“Ne mutlu, kazancı temiz, içi uyumlu, dışı âlicenap olan ve insanların şerrinden uzak

duran kimseye. Ne mutlu, ilmi ile amel edene !". (396)

"Sizden biriniz, bir amel-i sâlihini saklı tutmayı başarabilirse, onu saklı tutsun". (305)

İLİM TAHSİL ETME

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İlim tahsil etmek, her müslümanın boynunun borcudur". (120)

"Aczin (cahilliğin) şifâsı, suâldir". (728)

"Bilgi ulaştırılan nice kimseler vardır ki, o, dinleyenden daha kavrayışlıdır". (855)

"Bilginin başkasından esirgenmesi, helâl olmaz". (58)

"Bir tek âyet de olsa, benden bir şey nakledin; İsrâiloğulları'ndan bilgi aktarmanızın bir sakıncası yoktur". (429)

"Çalışın; herkes, yaratılış gayesine uygun biçimde donatılmıştır". (438)

"Fayda sağlamayan ilim, harcanmayan bir hazine gibidir". (185)

"Güzel soru, ilmin yarısıdır". (21)

"İlim tahsil edenin rızkına Allah Teâlâ kefil olur". (281)

"İlim, mü'minin arkadaşıdır; hilim, veziridir; akıl, rehberidir; amel, kumandanıdır; rıfk, babasıdır; iyilik, kardeşidir; sabır ise, askerlerinin başkumandanıdır". (107)

"İlimle, az amel çoktur; cehille, çok amel azdır". (654)

"İlmi, yazı ile kaydedin". (407)

"İlmin değeri, ibâdetinkinden daha üstündür". (794)

"Kim, ilim tahsiline çıkar da, ilmi elde ederse, ona iki kat sevâb yazılır. Kim ki, ilim tahsiline çıkar, fakat hedefine ulaşamazsa, ona da bir kat sevâb verilir". (332)

AHLAK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu din, benim kendim için seçtiğim bir dindir. Onu ancak, cömertlik ve ahlâk güzelliği düzgünleştirir. Binâenaleyh, onunla hemhâl olduğunuz müddetçe, ona, bu iki hasletle ikrâmda bulununuz”. (879)

“Ahlâk güzelliği, kişinin mutluluk vesilesidir”. (216)

“Mizâna ilk konan şey, güzel ahlâktır”. (147)

“Allah için tevâzû göstereni Allah yüceltir; kibirleneni ise Allah alçaltır”. (244)

“Bir ayıb görüp de onu örten kimse, aynen diri diri toprağa gömülmüş bir kız çocuğunu kabrinden çıkarıp diriltmiş gibi olur”. (338)

“Gerçek kahraman, güreşte yenen değil, öfke ânında nefsini yenendir”. (750)

“Gerçek zenginlik, mal çokluğunda değil, göz tokluğundadır”. (749)

“Güzelin en güzeli, güzel ahlâktır”. (635)

“Her dinin, bir temel ahlâkı vardır; bu dinin temel ahlâkı da haya’dır”. (656)

“Hüsnüzan beslemek, ibâdet güzelliğinin işâretidir”. (625)

“İnsan, ahlâk güzelliği ile oruç tutan, namaz

kılan kimselerin derecesine ulaşır". (655)

"İnsanları cennete koyan şey, Allah korkusu ve ahlâk güzelliğidir". (670-b)

"Mekârim-i ahlâk, cennet ehlinin amellerindendir". (634)

"Merhamet duygusu, ancak şakî tabîatlı olandan sökülüp alınmıştır". (509)

"Mü'min saldırgan olamaz". (557)

ALLAH TEÂLÂ'NIN AHLAKI

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah Teâlâ buyuruyor: "Ben, kulumun beni düşündüğü gibiyim. Ve ben, beni zikrettiği müddetçe, kulumla birlikteyim". (871)

"Allah Teâlâ güzeldir, güzelliği sever". (676)

"Allah, bir şey yiyip de buna hamd eden veya bir şey içip de buna hamd eden kulundan çok hoşnut olur". (695)

"Allah, bütün işlerde yumuşak huyluluğu sever". (675)

"Allah, dünyada bir kulun günahını örtmüşse, kıyâmet günü, artık o günahla onu bir daha mahcup etmez". (525)

"Dehre (zaman'a) sövmeyiniz; zîrâ Allah, dehrin kendisidir". (589)

ALLAH TEÂLÂ’NIN SEVDİĞİ HUSUSLAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah sevgisini insan sevgisinden üstün tutan kimseyi, Allah, kula muhtaç durumda bırakmaz”. (312)

“Allah, geçimini el san’atı ile sağlayan mü’mini sever”. (679)

“Allah, günah işlerin terkedilmesini sevdiği gibi, ruhsat verilen işlerin yapılmasını da sever”. (682)

“Allah, hatırşinâs ve güler yüzlü kimseyi sever”. (685)

“Allah, her hüzünlü kalbi sever”. (680)

“Senin Rabbin, bütün hamd ü senâları sever”. (684)

“Allah, müslümana karşı kıskançtır; öyleyse, o da kıskanç olsun”. (690)

“Allah, satarken ve satın alırken; borcunu öderken ve borcunu alırken müsâmahakâr davranan kulu sever”. (799)

“Allah, şehevâtın gelişi sırasında, keskin görüşü; şüpheler karşısında kâmil aklı; bir kaç hurma ile de olsa cömertliği ve bir yılan öldürmekle de olsa şecâati sever”. (683)

“Allah, yüce ve şerefli işleri sever; kötü ve

seviyesiz işlerden hoşlanmaz". (681)

"Allah'a en sevimli gelen ameller, az da olsa, devâmlı olanlardır". (801)

"Allah'a göre kulların en sevimlisi, ehl-i takvâ olup da kendisini gizleyenlerdir". (798)

"Bir kimse, pişman olanın satış sözleşmesini feshederse, Allah da kıyâmet günü, onun sürçmelerini affeder". (317)

"Gizli verilen sadaka, Rabb'ın gazabını söndürür". (68)

"İki kişi arasını bulan kimse, yalancı değildir; o, ya hayır söyler, ya da hayrı arttırır". (748)

"Kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanırsa, Allah da onun kavuşmasından hoşlanır; kim Allah'a kavuşmaktan hoşlanmazsa, Allah da onun kavuşmasından hoşlanmaz". (303)

"Kim Allah'a rağmen yemin edip hüküm verirse, Allah onu yalanlar; kim bağışlarsa, Allah da onu mağfiret eder; kim affederse, Allah da onu affeder; kim bir musîbete sabrederse, Allah onun karşılığını verir; kim öfkesini yutarsa, Allah onun ecrini ihsân eder". (245)

"Kim, arkadaşının bir dünya sıkıntısını giderirse, Allah da onun âhiret sıkıntılarından birini giderir. Kim, bir kardeşinin ihtiyâcını karşılarsa, Allah da onun ihtiyâcını karşılar. Kim, bir kardeşinin aybını örterse, Allah da

dünya ve âhirette onun aybını örter. Kul, bir dostunun yardımında bulunduğu müddetçe, Allah da kulun yardımında bulunur". (330)

"Kim, iyi veya kötü, açığa vurmadığı bir düşünceye sahipse, Allah, onu, niyetini belli eden bir bürgüye büründürür". (347)

"Kim, ümmetime yumuşak davranırsa, Allah da ona yumuşak davranır". (276)

"Muhâcir, Allah Teâlâ'nın haram kıldığı şeyden uzak duran kişidir". (123)

"Allah korkusu, her hikmetin başıdır; günah ihtimâli olan şeylerden sakınma (vera') ise, amellerin en soylusudur". (28)

"Mü'min kulum, dünyada zühd gibi bir şeyle, bana yaklaşmaya çalışmış değildir. Aynı şekilde, ona farz kıldığım şeyin edâsına gösterdiği titizlik gibisiyle de ibâdet etmiş değildir. Yâ Mûsâ! Bana kulluk gösterisi yapanların hiç birisi, dünyada zühd gibisiyle gösteriş yapmış değildir. Bana yaklaşmak isteyenler, kendilerine harâm kıldığım şeylerden sakınmaya benzer bir şeyle yaklaşmış değildirler. Kulluk edenler de, benim korkumdan ağlama gibisiyle de kulluk etmiş değildirler". (878)

"Rabbin, çocuksu hayatı olmayan (ihtiyarlara benzeyen) gençten hoşlanır". (369)

ALLAH TEÂLÂ’NIN SEVMEDİĞİ HUSUSLAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, sizin; namaz kılarken abesle iştigâl etmenizden, oruçlu iken şehevî ve kaba söz söylemenizden ve kabristanda gülmenizden hoşlanmaz”. (688)

“Çoluk çocuğunu iyi olarak bırakıp da, Rabbinin huzûruna kötü olarak varan kimseye yazıklar olsun!”. (228)

“Kibriyâ (büyüklük), benim ridâm; azamet (ululuk) ise izârımdır. Bunlardan birisine ortak olmaya kalkışanı, ateşe atarım”. (881)

“Ne cisminden, ne de malından hiçbir hayır sağlanmayan ifrit karakterli kötü kimseleri Allah sevmez”. (687)

“Yalnız başına kaldığında, gönlünde günah işlemekten sakındıracak bir korku bulunmayan kimsenin, Allah, hiçbir ameline değer vermez”. (344)

ALLAH TEÂLÂ'NIN RAHMETİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, yalnız acıma duygusu olan kullarına merhamet eder”. (691)

“Bütün arzû ve istekler sana ulaşır ey sıhhat ve âfiyetin Sâhibi!”. (895)

ALLAH TEÂLÂ'NIN MURADI

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah, bir kulunun hayrını dilerse, âhir ömründe onu sevimlileştirir". (842)

"Allah, bir kulunun ruhunu bir yerde kabzetmek istediğinde, ona, orada bir ihtiyaç peydâ eder". (843)

"Kim, Allah'dan korkarsa, Allah herşeyi ondan korkutur; kim ki Allah Teâlâ'dan korkmazsa, Allah da onu her şeyden korkar hâle getirir". (302)

"Korkaklık ve cesâret, birer fıtrî istîdattır ki, Allah onu istediği yere koyar". (213)

ALLAH TEÂLÂ'NIN YARDIMI

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah Teâlâ'dan kula yardım, rızkı kadar gelir; sabır da, musibetin derecesine göre yetişir". (639)

"Allah, âhiret niyetine dünyayı verir de, dünya niyetine âhireti vermeyebilir". (698)

"Bir kul, Allah'ın nimetini yüksünürse[3], Allah da o kulun geçimini yüksünür". (524)

"Kim, âhiret işi ile dünya işini elde etmek isterse, onun, âhirette hiçbir nasibi yoktur". (334)

"Kime bir hayır kapısı açılmışsa, fırsatı ganimet bilsin; zîrâ o, onun ne zaman kapatılacağını bilmez". (306)

---

[3] Yüksünme: Bir şeyi kendine yük saymak, bir şeyi kendine yük olarak kabul etmek

ALLAH TEÂLÂ’NIN SIRLI FİİLLERİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, bu dini, günahkâr (fâcir) bir adam eliyle de güçlendirir”. (694)

“Allah, ilmi, insanlar arasından söküp almak sûretiyle kaldırmaz; ancak, âlimlerin ölümü ile ilmi de ortadan kaldırmış olur”. (697)

“Allah, kuluna, işlediği bir kısım günahtan dolayı bile fayda sağlar”. (693)

“Allah, mü’min kulunun rızkını, onun tahmin ettiği yolla vermekten imtinâ eder”. (376)

“Allah’a ibâdet edilen şeyler içerisinde, sıla-i rahimden daha çabuk sevâbı verilen bir şey yoktur. Allah’a isyan edilen şeyler içerisinde de, azgınlıktan daha tez cezâsı verilen bir davranış yoktur”. (535)

“Bir kimseyi ameli yavaşlatmışsa, onu, nesebi sür’atlendirmez”. (283)

“Cenâbı Hakk, altmış sene yaşattığı kimsenin, artık yaşla ilgili mâzeretini geri çevirir”. (298)

“Cömerdin hatâsına göz yumun; nitekim Allah, her sürçtüğünde onun elinden tutar”. (475)

“Dertsiz olmak, dert olarak yeter”. (850)

"Eğer siz, hiç günah işlememiş olsanız, Allah, günah işleyen bir topluluk getirip, onların günahlarını bağışlar, sonra da onları cennete koyar". (869)

"Ey sıkıntı, şiddetlen; açılırsın! (495)

"Göz değmesi (nazar), adamı mezara, deveyi de kazana sokar". (673)

"Her hükümdârın bir koruluğu vardır; Allah'ın koruluğu ise harâmlarıdır". (662)

"Her iş yapanın (ibâdet edenin), muhakkak bir parlak dönemi, her parlak döneminse bir de sönük devri olur". (660)

"İnsan, kendisine dokunan bir günahla, rızıktan mahrûm bırakılır". (645)

"İnsanlar, kendi kendilerinden özür diledikleri müddetçe helâk olmazlar". (570)

"İnsanların nâmuslarından dilini koruyan kimsenin, Allah da kıyâmet günü sürçmelerini affeder". (318)

"İnsanların, kıyâmet günü en çok azâb çekecek olanı, Allah'ın, ilminden kendisini yararlandırmadığı âlimdir". (708)

"Kim, dünyada bir günah işler de onun cezasını görürse, Allah, o kulunu tekrar cezalandırmayacak derecede âdildir. Ve kim ki, bir günah işler de, Allah, dünyada onu örter ve affederse, Yüce Allah, aynı şekilde, affettiği

bir şeyi tekrar cezalandırmayacak derecede kerem sâhibidir". (343)

ALLAH TEÂLÂ’NIN DOSTLARI

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, kendisini gizleyen ve ehl-i takvâ olan evliyâyı sever. Onlar ki, yoklusunda arama ihtiyâcı duyulmazlar; varlığında tanınmazlar ve çağrılmazlar. Onların kalbleri, her tozlu karanlığın içinin çıkan hidâyet kandilleri gibidir”. (678)

“Allah’ın nice kulları vardır ki, onları, halkın ihtiyaçlarını karşılamak için yaratmıştır”. (648)

“Allah’ın öyle kulları vardır ki, Allah’a yemin etseler, Allah onların yeminini doğru çıkarır”. (646)

“Allah’ın öyle kulları vardır ki, insanların iç dünyalarını, işaretlerinden hemen tanırlar”. (647)

“Aşırı sevinç dolan evi, peşinden gözyaşı basar. Hiç bir sevinç yoktur ki, peşinden bir üzüntü gelmemiş olsun”. (527)

“Benim velimi hakir gören, bana meydan okumuş olur. Ben, yapmak istediğim hiçbir şeyde, mü’min kulumun rûhunu kabzederkenki kadar tereddüt göstermedim: O, ölmek istemez, ben de onu rahatsız etmek istemem; ne var ki, onun için bu, mutlaka gerekirde!”. (877)

"Bir kimse, gönlünü Allah'a kaptırırsa, Allah onun bütün ihtiyacını karşılar ve onu, hiç tahmin edemeyeceği bir yönden rızıklandırır. Kim de, gönlünü dünyaya kaptırırsa, Allah da onu dünyaya bırakıverir". (339)

"Dünyada iyi bilinenler, âhirette de iyi bilinen kimselerdir". (217)

RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM HAKKINDA

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, benim için, yeryüzünü bir noktaya dürdü de, ben, onun, doğusundan batısına her tarafını gördüm. Ümmetimin mülkü ise, benim için dürülen yerlere ulaşacaktır”. (701)

“Ben Cevâmi‘ul-kelim'le gönderildim ve düşmanı yıldırma duygusu ile desteklendim”. (367)

“Ben ve yetime kefîl olan kimse, cennette işte aynen böyleyiz. Bunu derken, şahâdet ve orta parmağını yanyana getirerek gösterdi”. (241)

“Ben, ateşten uzaklaştırmak için eteklerinizden tutuyorum; sizler ise, kelebek ve çekirgelerin kendilerini attıkları gibi, körü körüne ateşe hücum ediyorsunuz”. (713)

“Ben, bir rahmet kaynağı ve doğru yol göstericisiyim”. (727)

“Ben, daha çok, ümmetimi doğru yoldan saptıran idârecilerden korkuyorum”. (731)

“Ben, sabâ rüzgârı ile muzaffer kılındım; Âd kavmi ise lodos rüzgârı (debûr) ile helâk edildi”. (368)

"Ben, sâdece mekârim-i ahlâk'ı tamamlamak üzere gönderildim". (730)

"Ben, sizin, Havz'a ilk ulaşanınızım". (240)

"Ben, uyarıcıyım; ölüm, baskıncıdır; kıyâmet ise buluşma yeridir". (242)

"Benden başka yardımcısı olmayan kimseye zulmedene karşı, gazabım şiddetlidir". (874)

"Beni, binekli yolcunun su kabı yerine koymayınız". (606)

"Benim dünya ile münâsebetim; aynen, sıcak bir günde, bir ağaç gölgesinde dinlenip de sonra kalkıp giden binitli bir yolcuyu andırır". (840)

"Benim için birbirini sevenler, benim için birbiriyle sohbet edenler, benim için birbirine cömertçe ikrâm edenler ve benim için birbirini ziyâret edenler, benim sevgimi hak etmişlerdir". (872)

"Benim şefâatim, ümmetimin büyük günahlarınadır". (165)

"Benim ümmetim, Allah'ın rahmetine mazhar olmuş bir ümmet (ümmet-i merhûme)'dir'(623)

"Benim ümmetim, kıyâmet gününde, alınlarındaki abdest izlerinin beyazlığı ile tanınır". (207)

"Bu hususta, (Rasûlüllah sallallâhü aleyhi

ve selleme iftira edenler hakkında bu dünyada cezaları muhakkak kesilmiştir.) artık bir daha iki keçi toslaşmaz". (555)

"Ensâr, benim ay âlim ve sırdaşlarımdır". (166)

"Her peygamberin bir duâ ve niyâz hakkı vardır; bense, bu duâ hakkımı, kıyâmet günü, ümmetime şefâat olarak sakladım". (667)

"Sizler, eğer benim bildiğimi bilmiş olsaydınız, az güler çok ağlardınız". (862)

KUR'ÂN-I KERİM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Her şeyin bir kalbi vardır; Kur'ân'ın kalbi de Yâsîn'dir". (666)

"Kur'ân ile tegannî etmeyen bizden değildir". (746)

"Kur'ân ile tegannî etmeyen bizden değildir". (746)

"Kur'ân okuyan kul, fakirleşmez; artık, onun ötesinde bir zenginlik yoktur". (554)

"Kur'ân öyle bir zenginliktir ki, artık ondan sonra bir fakirlik ve onun dışında bir zenginlik yoktur". (196)

"Kur'ân, bağlı deveye benzer; eğer sâhibi onu bağlarsa durur, bırakırsa gider". (835)

"Kur'ân, kıyâmet günü, sâhibi için ne güzel şefâatçidir". (806)

"Kur'ân, sırf devâdır". (17)

"Kur'ân'ı, kötülüklerden alıkoyacak şekilde oku. Eğer o seni kötülüklerden alıkoymuyorsa, sen onu okumuş sayılmazsın". (489)

"Sizin en hayırlınız, Kur'ân'ı öğrenen ve öğretenlerdir". (765)

AKIL

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Akıllı kimse, nefsini arka plâna çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Âciz kimse ise, nefsinin arzuları peşine takılan ve Allah’a karşı boş kuruntu içinde olandır”. (125)

“Akıllı kişilere danışınız ki, doğruyu bulasınız. Onlara isyân etmeyiniz; aksi hâlde, pişmân olursunuz”. (472)

“Bir kimsenin müslümanlığı, aklının gerçeğine vâkıf oluncaya kadar, sizde hayranlık uyandırmasın”. (605)

“Haber, gözle görme gibi değildir”. (739)

“Kendisiyle istişâre edilen, güvenilir kimsedir”. (3)

“Kişinin keremi, dînidir; mürüvveti aklıdır; esas değeri ise, ahlâkıdır”. (129)

İMAN-İSLÂM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Lâ ilâhe illallah” sözü, benim kal’amdır; kim oraya sığınırsa, azâbımdan emin olur”. (873)

“Din, kolaylıktır”. (627)

“Dîn, nasîhattir”. (10)

“Dinde namazın yeri, vücutta başın yeri gibidir”. (189)

“Dini uğrunda öldürülen, şehîddir”. (251)

“Dinin özü, günah ihtimâli olan şeylerden sakınmaktır (vera‘dır)”. (27)

“Dininizden ilk yitireceğiniz şey, güven (emânet) duygusudur; en son kaybedeceğiniz şey de namazdır”. (149)

“Dininizin en hayırlısı, en kolay olanıdır”. (758)

“Allah’ın dini, insan fıtratına uygun olan kolay bir dindir”. (628)

“Allah, hiçbir kulunu, dininde ve nâmûsundaki iffetten daha değerli bir ziynetle süslememiştir”. (523)

“Bir kimse ki, yaptığı iyilik onu sevindirir, kötülük de üzerse, işte o, mü’mindir”. (288)

“Birisinin müslüman olmasına vesîle olan

kimse, cenneti hak etmiştir". (328)

"Gördüğü iyilikleri dile getirmek, bir şükürdür". (30)

"Güçlü mü'min, aynen hurma ağacına benzer; zayıf mü'min ise tâze fidan gibidir". (831)

"Harâmlarını helâl kabûl eden, Kur'ân'a inanmış olmaz". (512)

"İman, iki yarımdır; bir yarısı şükür, bir yarısı da sabırdır". (112)

"İman, saldırganlığı dizginler". (114)

"İman, Yemen'dedir; hikmet Yemen"dedir". (113)

"İmanın alâmeti, namazdır". (115)

"İmanın tadını almaktan hoşlanan kimse, sevdiğini sâdece Allah için sevsin". (309)

"Kış, mü'minin bahârıdır". (98)

"Kim İslâm uğrunda saç-sakal ağartmışsa, bu, kıyâmet günü, onun için bir nûr olur". (320)

"Şu üç haslet kendisinde oluncaya kadar, kul, imanını kemâle erdiremez. Bunlar; ev halkına geçim sıkıntısı çektirmeyecek kadarından infâk etme, kendi nefsine karşı insaflı olma ve gönül rızâsıyla selâmı esirgememedir". (574)

"Mü'min, rüzgârın hareket ettirip de, bir bu tarafa, bir öbür tarafa eğdiği ekin başağına benzer. Kâfir ise, rüzgâra dayanamayıp da, kökünden sökülen çam ağacı gibidir". (832)

"Mü'minin imanla olan bağı, aynen, köstekli atın dönüp dolaşıp tekrar bağlı olduğu yere gelişi gibidir". (830)

"Münâfık, aynen, iki sürüden hangisine katılacağına bir türlü karar veremeyen koyuna benzer'. (836)

EHL-İ BEYT

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Abdülmuttaliboğulları’ndan birisine dünyada iyilik yapan kimse, şâyet karşılığını görememişse, kıyâmet gününde, onu ben mükâfatlandıracağım”. (337)

“Ehl-i beytimin durumu, aynen Nuh’un Gemisi’ne benzer: Ona binenler kurtulur, geride kalanlar ise boğulur”. (825)

ASHAB-I KİRÂM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ashâbım, aynen yıldızlar gibidir; onların herhangi birisine uyanlar, doğru yolu bulurlar”. (826)

“Bana gösterdiğiniz hürmeti, ashâbıma da gösteriniz; zîrâ onlar, ümmetimin en hayırlılarıdır”. (470)

ÜMMET-İ MUHAMMED

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu ümmetin azâbı, dünyasında çektirilmiştir”. (644)

“Bu ümmetin ilk elinden alınan şey, hayâ ve emânettir”. (148)

“Fetihten sonra hicret yoktur”. (548)

“İmam, müslümanların namazına kefîl olan; müezzin de, güven duyulan kimsedir”. (163)

“Ümmetimden hakkı üstün kılacak bir grup insan, Allah’ın emri gelinceye (kıyâmet' e) kadar, dâimâ buluna gelecektir”. (585)

“Ümmetimden, parmak aralarını ve dişlerini hilâlleyenler, ne hoş kimselerdir”. (819)

“Ümmetimin durumu, aynen yağmur gibidir; başı mı, yoksa sonu mu daha hayırlıdır; bilinmez”. (828)

“Ümmetimin en hayırlıları, âlimleridir; âlimlerin de en hayırlıları, halîm-selîm olanlarıdır”. (783)

“Ümmetimin en hayırlıları, öfkelendiklerinde öfkelerini yatıştıran keskin tabiatlı kimselerdir”. (784)

“Ümmetimin ibâdetlerinin en faziletlisi, Kur’ân okumaktır”. (789)

"Ümmetimin içinde Ashâbımın yeri, yemekte tuzun yeri gibidir; yemek, ancak tuz ile lezzetlenir". (827)

"Ümmetimin ömürleri, altmış ilâ yetmiş yaşları arasıdır". (178)

"Üstünlüğü, ümmetimin merhametlilerinin yanında arayın ki, onların çevrelerinde yaşayasınız". (452)

CENNET VE CEHENNEM EHLİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Cennet ehlinin ekserisi, safdil olanlardır”. (637)

“Cennet sâkinlerinin daha azı, kadınlardır”. (638)

“Cennet, anaların ayakları altındadır”. (82)

“Cennet, cömertler yurdudur”. (80)

“Cennet, hoşa gitmeyen şeylerle kuşatılmıştır; cehennem ise hoşa giden şeylerle çevrilmiştir”. (365)

“Cennet, kılıçların gölgesi altındadır”. (81)

“Cenneti özleyen, hayır peşinde koşar; ateşten korkan şehvetlerden yüz çevirir; ölümü gözetleyen, nefsin hoşlandığı şeyleri terkeder ve dünyaya önem vermeyen, musibetleri kolay atlatır”. (256)

“Cennetin tam ortasında yer tutmaktan hoşlanan kimse, topluluktan ayrılmasın”. (316)

“Uyanık olun! Cennetlik işler, sarp ve engebeli bir yol gibi meşakkatlidir. Cehennemlik işler ise, düz ve pürüzsüz bir yol gibi kolaydır”. (738)

CEZALI KULLAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah bir kulunu rezil etmek istediğinde, onu, ilim ve edebden mahrûm bırakır”. (521)

“Başkasının mülküne ağaç diken zâlimin, onda hakkı yoktur”. (741)

“Büsbütün şakîdir o kimse ki, kıyâmet onu, diri diri yakalamıştır”. (227)

“Günah; istiğfâr ile büyük günah olmaz; ısrar ile de, küçük günah olmaz”. (552)

“Günahın keffâreti, pişmanlıktır”. (53)

“Günahkâr da olsa, mazlûmun âhı geçer; zîrâ onun günahı kendi boynunadır”. (229)

“Günahları küçümsemekten sakınınız; zîrâ onların her birinin, Allah’tan bir tâlibi vardır”. (616)

“Günahtan tövbe eden, hiç günah işlememiş gibidir”. (74)

“Her hâinin, kıyâmet gününde, hâinliğinin derecesine göre, bir sancağı vardır”. (144)

“İnsanların en bedbahtı, dünyanın fakirliği ile âhiretin azabının, üzerinde toplandığı kimsedir”. (711)

“Karşılıklı sövüşen iki kişinin küfürleşmeleri-

nin kabahati, saldırıya uğrayan haddi aşmadığı müddetçe, ilk sövene âittir". (239)

İHSANA KAVUŞANLAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah bir kulunu sevince, sizin hastanızı sudan koruduğunuz gibi, onu dünyadan korur". (844)

"Bir kimse, sakıncası olmayandan sakınıp, sakıncası olanı da bırakmadıkça, müttakî olma mertebesine ulaşamaz". (584)

"Cuma, çâresizlerin (ve fukarânın) haccıdır". (54)

"Eğer siz, ecele ve onun gelişine dikkatlice baksanız, emele ve onun gurûruna kin bağlarsınız". (864)

"Günahı kendisini rahatsız eden kimse, istiğfâr etmese de, bağışlanır". (301)

"İnsanların en hayırlısı, insanlara en çok faydalı olanıdır". (762)

"İnsanların en soylusu olmak isteyen kimse, Allah Teâlâ'dan sakınsın; insanların en kuvvetlisi olmak isteyen kimse, Allah'a tevekkül etsin ve insanların en zengini olmak isteyen kimse de, Allah'ın elinde olana, kendi elinde olandan daha çok güvensin". (266)

"Kıyâmet günü, insanların en kötüsü, başkasının dünyası yüzünden, kendi âhiretini hebâ eden kimsedir". (710)

"Sen yerdekilere merhamet et ki, göktekiler de sana merhamet etsin". (415)

"Mü'min; insanların, mallarına ve canlarına karşı güven duydukları kimsedir". (91)

"Mü'min; zekîdir, akıllıdır, uyanıktır". (89)

"Mü'minden başka, yaptığı şey bin misli hayırlı olan başkaca bir şey yoktur". (753)

"Müslüman, dilinden ve elinden müslümanların selâmette olduğu kimsedir". (116)

"Müslüman, müslümanın kardeşidir; o, ona zulmetmez ve onu düşmanına teslim etmez". (117)

"Müslümanın malının dokunulmazlığı, aynen kanının dokunulmazlığı gibidir". (122)

"Müslümanlar içerisinde, birlikte çalıştığı devlet başkanına itâatkâr olan ve ondan da, Allah'ın rızâsına uygun buyruklar alan uyumlu bir vezir kadar sevâbı çok bir kimse yoktur". (530)

"Müslümanlar, diğerlerine karşı tek yumruk gibidir". (118)

"Müslümanları arkasından çekiştirmeyiniz ve onların ayıp ve kusurlarının peşine düşmeyiniz". (596)

"Müslümanların gelip geçtiği yollardaki zarar veren şeyleri bir kenara at ki, hasenâtın artsın". (486)

SİYASET

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Biz, bu yönetim işinde, kendi tâlip olanları kullanmayız”. (714)

“Allah bir kula gözetim vazifesi verir de, o, öğüdüyle onların yükünü hafifletmezse, Allah ona cenneti harâm kılar”. (528)

“Allah, müslümanların işlerinden her hangi birinin yönetimini üstlenen kimsenin hayrını dilerse, ona, unuttuğunu hatırlatan, hatırladığına destek olan liyâkatli bir vezir nasib eder”. (361)

“Allah’ın, halkı görüp gözetme vazifesini verdiği bir kimse, şâyet gözettiğini aldatır bir hâl üzere ölürse, Allah ona cenneti harâm kılar”. (529)

“Bir kadının yönettiği ülke, iflâh olmaz”. (558)

“Dört zümre vardır ki, Allah Teâlâ onları sevmez: Çok yemin eden satıcı, hîlekâr fakîr, zinâ eden yaşlı ve haksızlık eden yönetici !”. (237)

“En iyi sadaka, dargınların aralarını bulmadır”. (786)

“Halk, içinde bir tane bile binmeye elverişlisini bulamadığınız yüz develik bir sürü gibi-

dir". (133)

"Halkı kendi hâline bırakın; Allah, onların bir kısmını bir kısmı vâsıtasıyla rızıklandırır". (457)

"Halkın Allah'a en çok şükredeni, insanlara en çok teşekkür edenidir". (642)

"Halkın tamâmı, Allah'ın ayâlidir. Onların Allah katında en sevimlileri ise, çoluk-çocuğuna karşı en faydalı olanlarıdır". (803)

"İdâre edenler doğru yolda ve doğruyu gösteren kimseler olduğu müddetçe, serkeş ve bozuk da olsa, idâre edilenler kesinlikle helâk olmazlar". (613)

"İdârecilik talebinde bulunma: Şâyet bir görev sana istemeksizin verilirse, sen, Allah'ın desteğine mazhar olursun; yok, o görev sana, senin talebin sonucu verilirse, o zaman da, kendi kaderine terkedilirsin". (610)

"İnsanlara müdârâ etmek, sadakadır". (63)

"İşlerinize, ketûmlukla destek olunuz". (458)

"İyiye yöneltme veya zoru kolaylaştırma maksadıyla bir iktidar sâhibi nezdinde, müslüman dostu için aracılık yapan kimseye, Allah, bütün ayakların tökezlediği sırat köprüsünden geçişinde yardım eder". (355)

"Kıyâmet günü, insanların Allah'a en sevimlisi ve O'nun en yakınında yer alacak olanı, âdil bir yöneticidir". (802)

"Kim mârufla emredici durumda ise, onun bu emri mârufla olsun". (325)

"Konuşup da kazanan veya susup da selâmet bulan kula, Allah rahmet etsin". (374)

"Mü'minin diğer inananlar arasındaki mevkii, aynen baş'ın vücuttaki durumu gibidir". (94)

"Yönetici olduğunuzda, yönettiklerinize karşı iyi davranın; hizmetçilerinizin de kusurlarını bağışlayın". (463)

"Yumuşak davranma (rıfk), hikmetin başıdır". (34)

YÖNETİCİYE İTAAT

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah'ın sultânına ihânet edene Allah da ihânet eder; Allah'ın sultânına ikrâm edene Allah da ikrâm eder". (294)

"Cihâdın en üstünü, haksızlık eden bir yöneticinin karşısında, bir hakikati söylemektir', (791)

"Hâlık'ın günah saydığı hususlarda, mahlûka asla itâat edilmez". (564)

"İki halifeden birisine bîat edildiğinde, onlardan diğerini etkisiz hâle getiriniz". (505)

"Sultân hiddetlendiğinde, şeytân musallat olur". (845)

"Sultân, her mazlûmun kendisine sığındığı, Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir". (219)

"Sultâna sövmeyiniz; zîrâ o, yeryüzünde Allah'ın gölgesidir". (590)

"Sünnet olan az bir amel, bid'at olan pek çok amelden daha hayırlıdır". (779)

"Nasılsanız, öyle idâre edilirsiniz". (370)

ZÜLÜM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bir serçeyi gereksiz yere öldüren kimseye, kuş, kıyamet günü, Arş’ın yanında bir çığlık kopararak gelir ve şöyle der: “Yâ Rabbi! Bu adama, beni gereksiz yere niçin öldürdüğünü sorar mısın? ” (351)

“Helâli harâm sayan, aynen harâmı helâl kılan gibidir”. (631)

“Mazlûmun âhından sakın; zîrâ o, bulutlara yüklenip yerine hemen ulaştırılır. Allah Teâlâ: “İzzetim ve celâlim hakkı için, sana hemen yardım edeceğim” der”. (482)

“Senin sözüne inanan bir arkadaşına yalan bir söz nakletmen, hıyânetin en büyüğüdür”. (394)

“Titizlikle hesâba çekilen kimse, muazzeb olur”. (247)

“Zâlimle birlikte hareket eden kimse, onun cürmüne iştirâk etmiş olur”. (279)

“Zulüm, kıyâmet günü karanlığıdır”. (75)

“Kâfir de olsa, mazlûmun âhını almaktan sakının”. (621)

CEMAAT

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Cemâat, rahmettir; ayrılık azâbdır”. (8)

“Allah’ın eli, cemâatin (topluluk) üstündedir”. (167)

“Bir kimse topluluk “cemaat” tan bir karış ayrılırsa, onun boynundan İslâm bağı çıkarılır”. (313)

“Büyüklere saygı göstermeyen, küçüklere sevgi beslemeyen; marûfla emir ve münkerden nehy etmeyen kimse, bizden değildir”. (747)

“Elini itâatten çeken kimsenin, kıyâmet günü hiçbir rehberi olmaz. Cemâatten ayrılan kimse, câhiliye ölümü ile ölür”. (315)

“Hiçbir kul, kat’iyen, meşveretle bedbaht olmaz. Görüş sormaya tenezzül etmeyen de mutlu olmaz”. (510)

“Topluluktan ayrılan ve devlet otoritesini zaafa uğratan kimse, Allah’ın huzûruna yüzsüz olarak çıkar”. (314)

İNSANIN KAZANÇ VE ZARARLARI

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu kalbler, aynen demirin paslandığı gibi paslanır. Yâ Resûlallah, onun cilâsı nedir? diye sorulunca: “Ölümü hatırlamak ve Kur'ân okumaktır” buyurmuştur”. (737)

“Anne-baba ve âdil yöneticiden başkasına yaltaklanmak uygun olmaz”. (562)

“Beş şeyden önce beş şeyi ganimet bilin: İhtiyarlamadan önce gençliğinizin, hastalanmadan önce sıhhatinizin, fakirleşmeden önce zenginliğinizin, meşguliyet çoğalmadan önce boş vaktinizin ve ölmeden önce de hayatınızın kıymetini iyi bilin”. (478)

“Bilginin âfeti, unutkanlıktır. Sözün âfeti, yalan’dır. Yumuşak huyluluğun (hilm) âfeti, sefâhettir. İbâdetin âfeti, ara vermektir. Şecâatin âfeti, azgınlıktır. Hoşgörünün âfeti, başa kakmaktır. Güzelliğin âfeti, kendini beğenmişliktir.Cömertliğin âfeti isrâf etmektir. Soyluluğun âfeti öğünmektir. Zerâfetin âfeti, aşırı hoş görünme çabasıdır. Dinin âfeti ise nefsine uymaktır”. (51)

“Bir kimse, bir günahı işlemeye karar verir de sonra ondan vazgeçerse, bu, onun için bir iyilik olur”. (267)

“Bir kimse, hiçbir kimseye zulmetmeme

niyetiyle sabahlarsa, onun suçları bağışlanır". (299)

"Cehâletten daha beter bir fakirlik; akıldan daha gelirli bir zenginlik; kendini beğenmişlikten daha korkunç bir yalnızlık; danışmaktan daha sağlam bir destek; tedbir gibi bir akıl; ahlâk güzelliği gibi bir itibâr; kötülükten vazgeçme gibi bir sakınma; tefekkür gibi bir ibâdet; hayâ ve sabır gibi bir iman yoktur". (544)

"Çölde oturan kabalaşır, av peşine takılan aldanır ve hükümdâr kapısına yaklaşanın başı derde girer". (248)

"Din ve dünya işinde güvenilir olması, kişiye mutluluk olarak yeter". (854)

"Doğruluk, iç huzûrudur; yalan ise şüphedir" (195)

"Doğruluk, rızkı; hıyânet de, fukarâlığı çeker". (43)

"El, aldığını ödeyinceye kadar, sorumluluk altındadır". (200)

"Geceleyin kalkıp namaz kılan nice kimseler vardır ki, bundan, onların eline uykusuzluktan başka bir şey geçmeyecektir. Oruç tutan nice kimseler vardır ki, onların da elinde, sâdece açlık ve susuzluk kalacaktır". (859)

"Gençlerinizin en iyisi, yaşlılarınıza benzeye-

nidir; yaşlılarınızın en kötüsü ise, gençlerinize benzeyenidir". (772)

"Hayır, atların yelelerinde düğümlenmiştir". (153)

"Hiç kimseyi, Allah'ın hoşlanmadığı bir şeyle hoşnut etmeye çalışmayın. Hiç kimseyi, Allah'ın sana verdiği rızıkdan dolayı övmeyin. Ve hiç kimseyi de, Allah'ın sana vermediği şeyden dolayı yermeyin. Zîrâ, hiçbir harîsin hırsı, Allah'ın rızkını sana doğru süremediği gibi; hiçbir karşı koyanın karşı koyması da, o rızkı, senden geri çeviremez". (609)

"İki göz vardır ki, cehennem ateşi onlara değmez: Gecenin ortasında Allah korkusundan ağlayan göz ile, Allah yolunda nöbet tutarak geceyi geçiren göz!". (234)

"İki nîmet vardır ki, insanların pek çoğu her ikisinde de aldanmışlardır: Sıhhat ve boş vakit!". (211)

"İşlerin en kötüsü, türedi (muhdes) olanlarıdır. En fenâ körlük, kalb körlüğüdür. En kötü mâzeret, ölüm sırasındaki mâzerettir. En kötü pişmanlık, kıyâmet günündeki pişmanlıktır. En kötü yemek, yetim malı yemektir. En kötü kazanç da, fâiz (ribâ) kazancıdır". (821)

"Kadı tâyin edilen kimse, bıçaksız olarak boğazlanmış demektir". (284)

"Kadılar üç gruptur; ikisi cehennemde, birisi cennettedir". (231)

"Kefîl, borçlu durumundadır". (33)

"Kim, namazını, insanlar gördüğünde düzgün kılar da, tek başına kal-dığında kötü kılarsa, bu, Rabbini küçümsemiş olduğu bir saygısızlıktır". (345)

"Sen Allah'ın hakkını koru ki, O da senin hakkını korusun. Eğer Allah'ın hakkını gözetirsen, O'nu, önünde bulursun. Rahatlık zamanlarında Allah'a yaklaş ki, sıkıntılı anlarında da Allah sana yaklaşsın. Bil ki, sana isâbet edecek şeyden, senin kurtulman mümkün değildir; başına gelmeyecek olan şeyin de sana isâbet etme ihtimâli yoktur. Bilmiş ol ki, bütün yaratıklar Allah'ın vermeyi dilemediği bir şeyi sana vermek üzere elbirliği etseler, buna güçleri yetmez veya onlar, Allah'ın sana vermeyi dilediği bir şeye engel olmaya kalkışsalar, bunu da başaramazlar. İstediğin zaman, Allah Teâlâ'dan iste; yardım dilediğinde, Allah Teâlâ'dan yardım dile. Bil ki, zafer sabır iledir; ferahlık sıkıntı iledir; kolaylık güçlük iledir. Bilmiş ol ki, kalem, olacak her şeyin üzerinden geçmiştir". (492)

"Mü'min, toprağa veya binâya yaptığı masraf dışında, her harcamasından dolayı sevâb kazanır". (668)

"Sabah uykusu, rızka engel olur". (44)

"Sana, Allah'ın takvasını tavsiye ediyorum; zîrâ o, işinin başıdır. Sana, aynı zamanda, cihâdı tavsiye ederim; o da ümmetimin ruhbanlığıdır. Kendi nefsin için iyi bildiğin şeyler, seni, halkın kusurları ile uğraşmaktan alıkoysun. Hayır, dışında her şeyden dilini koru; böylece, şeytanına galip gelmiş olursun". (488)

"Sanki hak, bu dünyada bizden başkalarına vâcib olmuştur! Sanki ölüm, orada, bizden gayrilere yazılmıştır! Sanki bizim teşyî ettiğimiz ölüler, bir müddet sonra, tekrar bize dönecek olan misafirlerdir! Onları kabirlerine indirir, sanki onlardan sonra hiç ölmeyecekmişçesine, miraslarını yeriz! Öğüt veren her şeyi unutmuş ve tehlike arzeden her şeye güven beslemiş bulunuyoruz. Başkalarının aybını bırakıp kendi aybı ile meşgul olan; helâlinden kazandığı malı hayır yolunda harcayan; ilim ve hikmet ehli ile düşüp kalkan; alçak karakterli ve günahkâr tabiatlı kimselerden uzak duranlara ne mutlu! Ve yine, ne mutlu o kimseye ki, nefsini kibirden arındırır, huyunu güzelleştirir, malının fazlasından infâk eder, sözünün fazlasını tutar ve sünnetle yetinip bid'ate taşmaz !". (395)

"Şâhid, gaibin görmediğini görür". (59)

"Şâhidlere (tanıklara) ikrâm ediniz; zîrâ

Allah, onlarla gerçekleri ortaya çıkarır ve onlarla zulmü savar”. (481)

“Üç şey helâk edicidir, üç şey de kurtarıcıdır. Helâk eden üç şey şunlardır: Verilmesi gerekenleri verdirmeyen cimrilik, peşinden koşulan arzû (kapris) ve kendini beğenmişlik!. Kurtarıcı olan üç şey de şunlardır: Gizli yerde de açık yerde de Allah korkusu, fakirlikte de zenginlikte de tutumluluk ve öfkeli ânında da sevinçli ânında da adaletli davranmak!”. (238)

DÜNYA VE SEVGİSİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Dünya ehlinin bütün değerleri, hemen hemen, işte bu maldan ibarettir”. (632)

“Dünya mahcupluğu, ahiret mahcupluğundan daha ehvendir”. (173)

“Dünya peşinde, güzel güzel koşun; zîrâ herkes, yaratılış gayesine uygun olarak donatılmıştır”. (466)

“Dünya, mü’minin hapishânesi, kâfirin ise cennetidir”. (101)

“Dünya; tatlıdır, hoştur. Ve Allah, orada sizi istihlâf etmiş olup, nasıl amel ettiğinize bakmaktadır”. (718)

“Dünya’ya karşı ilgisizlik, kalbi ve bedeni rahatlatır. Dünya’ya rağbet ise, üzüntü ve sıkıntıyı arttırır. İşsizlik de, kalbi katılaştırır”. (198)

“Dünyada, bir garib veya gelip geçen bir yolcu gibi ol; kendini de ehl-i kubûr yerine koy”. (412)

“Dünyada, kala kala belâ ve fitne kaldı”. (735)

“Dünyada, misâfir gibi olun. Mescidleri ev ittihâz edin(,). Kalblerinizi rikkate alıştırın. Çok düşünün ve ağlayın. Nefsî arzûlarınız sizi

başkalaştırmasın". (480)

"Dünyalık olan bir şeyi yükselttiğinde, akabinde onu tekrar alçaltmak, Allah'ın bir hakkıdır". (649)

"Dünyasını seven âhiretine zarar verir, âhiretini seven dünyasına zarar verir". (293)

"Dünyaya önem verme ki, Allah seni sevsin; insanların elindekine göz dikme ki, insanlar seni sevsin". (411)

"Ey dünya! Bana hizmet edene sen de hizmet et. Ve ey dünya! Şarta hizmet edeni ise bitkin düşür". (876)

"Ey dünya! Evliyâma karşı acılaş, benim için onlara tatlılaşma; yoksa, onları baştan çıkarırsın". (875)

"Her ümmetin bir fitnesi vardır; benim ümmetimin fitnesi de "mal".dır". (658)

"Kendisi tâkip altında olduğu hâlde, gaflet içinde yaşayan kimseye şaşarım. Ölüm her an peşinde olduğu hâlde devamlı dünyayı düşünen kimseye hayret ederim. Allah'ı râzı mı ettiğini yoksa onu kızdırmış mı olduğunu hiç düşünmeden, ağız dolusu gülen kimseye, doğrusu taaccüp ederim". (382)

"Allah katında, eğer dünyanın bir sivrisinek kanadı ağırlığınca değeri olsaydı, kâfire ondan bir yudum su içirmezdi". (866)

“Güneşin her doğuşunda, iki yanında iki melek durarak şöyle der: Yâ Rabbi! Malını infâk edenin karşılığını hemen ver; imsâk edenin malını da hemen telef et!”. (532)

“Tavla oynayan, elini domuz etine ve kanına batırmış kimse gibidir”. (356)

“Yaşlı, şu iki şeyi sevmekte gençtir: Uzun ömür ve çok mal sevgisi !”. (236)

“Zenginin, vâdeli borcunu vaktinde ödememesi zulüm; varlıklı kimsenin dilenmesi ise utançtır”. (29)

“Zenginlik, başkasının elindekinden umut kesmedir”. (134)

SEVİLEN ŞEYLER

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Atın bereketi, kırmızı (al) olanlarındadır". (154)

"Bereket, büyüklerinizle birlikteliktedir". (24)

"En hoş koku, misk kokusudur". (815)

"Hadd cezâsını gerektiren suçlar dışında, insâniyetli kişilerin cezâsını bağışlayın". (474)

"Hayır eken rağbet biçer; şer eken nedâmet biçer". (264)

"Hiçbir yudum yoktur ki o, Allah katında, bir kimsenin yuttuğu öfke yudumundan veya bir musibete gösterdiği sabır yudumundan daha sevimli olsun. Ve yine hiçbir damla yoktur ki o, nezd-i İlâhîde, Allah korkusuyla dökülen gözyaşı damlasından veya Allah yolunda akıtılan kan damlasından daha makbûl olsun". (805)

"Bütün mutlulukların başı, Yüce Allah'a itâatle geçmiş uzun bir ömürdür". (226)

"İnsanlara merhamet etmeyene, Allah da merhamet etmez". (576)

"İslâm yoluna giren ve yeterli geçimi olup da, ona kanâat eden kimseye ne mutlu !".

(397)

"Kim, bir şeye yemin eder de, ondan daha iyi başka bir şey görürse, yeminini bozup keffâretini versin; sonra da o daha iyi olan şeyi yapsın". (349)

"Kolaylaştırınız, güçleştirmeyiniz; yatıştırınız, nefret ettirmeyiniz". (401)

"Mal, ehl-i takvâ için ne güzel yardımcıdır". (810)

"Mâlâyânîyi terk etmek, kişinin müslümanlığının güzelliğindendir". (130)

"Malın hayırlısı, sıravârî dikilmiş aşılı bir hurma bahçesi ile döl döşü çok bir kısraktır". (769)

"Malını çoğaltma düşüncesiyle dilenen kimse, böylece bir kor almış olur ki; onunla, malını azaltsa da, çoğaltsa da fark etmez". (352)

"Mallarınızı, zekâtla te'mînât altına alınız; hastalarınızı sadaka ile tedâvi ediniz; belâya karşı da duâyı hazırlıkta tutunuz". (446)

"Ölçülü harcayanı Allah rızıklandırır; savurgan davrananı ise Allah mahrûm bırakır". (246)

"Sizin en hayırlılarınız, kadılık görevini en iyi yapanlarınızdır". (781)

"Sizin en hayırlınız, hâne halkına karşı en iyi

davrananınızdır". (766)

"Sizin en hayırlınız, hayrı umulan ve şerrinden emin olunanınızdır". (767)

"Sizin giyeceğinizin en iyisi, beyaz; sürmelerinizin en iyisi de ismid'dir". (771)

"Tadıp da şükredenin ecri, aynen, aç kalıp da sabredenin ecri gibidir". (186)

"Tedbir, geçimin yarısı; sevilmek, aklın yarısı; üzüntü de, ihtiyarlığın yarısıdır. Horantanın azlığı ise, iki zenginlikten birisidir". (20)

"Vaad edilen, verilmelidir". (4)

"Vera' sâhibi ol ki, insanların en iyi ibâdet edeni olasın. Kanâatkâr ol ki, insanların en şükürlüsü olasın. Kendin için istediğini, insanlar için de iste ki, mü'min olasın. Komşuna iyi davran ki, müslüman olasın". (409)

"Veren el, alan elden daha hayırlıdır". (774)

"Vermekle mükellef olduğu şeyi gönül hoşluğu ile dağıtan dürüst bir ambar memuru, sadaka veren iki kişiden biri durumundadır". (218)

KADIN VE ERKEK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“İslâm’da, bekâr kalma yoktur”. (547)

“Allah, kıskanmayı kadınlara, cihâdı ise erkeklere yazmıştır. Kim bunlara göğüs gererse, ona, şehid sevâbı gibi sevâb verilir”. (704)

“Benden sonraki dönemde, kadınlar kadar, erkeklere zarar veren bir baştan çıkarıcı (fitne) bırakmadım”. (516)

“Bir erkekle bir kadın başbaşa halvet olmasın; yoksa onların üçüncüsü de şeytan olur”. (608)

“Dölleriniz için hayırlı eşler seçin”. (434)

“El çırpma, sâdece kadınlar içindir”. (734)

“En bereketli eş, onların en az külfetli olanıdır”. (85)

“Erkek saflarının en uygunu, ön saflar; en uygunsuzu ise, arka saflardır. Kadın saflarının en uygunu, arka saflar; en uygunsuzu ise, ön saflardır’. (773)

“Erkeklerin süsü, kokusu duyulan fakat rengi gözükmeyen güzel kokulardır; kadınların süsü ise, rengi gözüken fakat kokusu duyulmayan güzel kokulardır”. (192)

"Eş seçiminde, dört şey göz önünde bulundurulur: Kadının; malı, güzelliği, soyluluğu ve dini. Sen, dindar olanını seç ki, mutlu olasın". (498)

"Eşlerinize nâzik davranınız; zîrâ onlar, sizlerin yanında, genç kızlıkları alınmış kimseler konumundadırlar". (445)

"Gençlik, bir tür deliliktir. Kadınlar, şeytanın ağlarıdır. İçki, kötülüklerin odak noktasıdır. Çalıntı ganimet malı, bir cehennem korudur. Yas tutmak, câhiliye âdetlerindendir". (37)

"Hac, her zayıfın cihâdıdır; kadınların cihâdı ise, kocası ile iyi geçinmektir". (55)

"Kadın, kaburga kemiği gibi hassastır; eğer onu doğrultmaya kalkışırsan kırarsın; olduğu gibi kabûl edersen, ondan yararlanırsın. O kaburgada, kavisli bir eğrilik vardır ".(837)

"Kadında, atta ve evde uğursuzluk vardır". (210)

"Kadınlara itâat, pişmanlık getirir". (156)

"Kadınları ziynetlerinden soyundurun ki, gelin odalarından ayrılmasınlar". (444)

"Kadınların namaz kılacakları mekânların en hayırlısı, evlerinin içidir". (770)

"Muhabbeti bol ve doğurgan kadınlarla evleniniz. Zîrâ ben, diğer peygamberlere, sizin çokluğunuzla üstünlük sağlayacağım".

(439)

"Nikâhın en hayırlısı, külfetsiz olanıdır". (759)

ADÂB-I MUAŞERET

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Dalkavukların yüzüne toprak saçın”. (462)

“Dâvet edilmediği bir yemeğe giden kimse, hırsız olarak girmiş, yağmacı olarak çıkmış olur”. (354)

“Bizim dışımızdakilere benzemeye yeltenen, bizden değildir”. (744)

“Bıyık tıraşını yapmayan, bizden değildir”. (261)

“Bir kimse, yakını vefât edeni tâziye ederse, ona, aynen o musibete uğrayanın sevâbı verilir”. (274)

“Bir şeyde yumuşaklık, kesinlikle onu süsler; sertlik ise, onu çirkinleştirir”. (520)

“Bir topluluğa su dağıtan, kendisi en sonunda içer”. (61)

“Birbirinizle hasedleşmeyiniz. Alım-satımda, pey sürerek sun’î fiyat artışı oluşturmayınız. Karşılıklı kin ve husûmet beslemeyiniz. Birbirinize sırt çevirmeyiniz. Ey Allah’ın kulları! Kardeş kardeş yaşayınız”. (602)

“Canlılık emâresi olan her hayvanı sulamak, sevâbtır”. (77)

“Elbisesini, çalımlı bir edâ ile ikide bir yukarı

çeken kimsenin, Allah kıyâmet günü yüzüne bakmaz". (674)

"Erdemlerin en üstünü, seninle ilişiğini keseni senin arayıp sorman; seni mahrum bırakana senin vermen ve sana haksızlık edeni senin bağışlamandır". (792)

"Geçimde tutumluluk, bir kısım ticaretten daha hayırlıdır". (170)

"Hayâ örtüsünü bırakanın arkasından söylenenler, gıybet değildir". (300)

"Hayâ, ancak hayır getirir". (49)

"Hayâ, imandandır". (109)

"Hayânın hepsi hayırlıdır". (48)

"Helâl kazanç peşinde koşmak, insanın boynunun borcudur". (84)

"Helâl peşinde koşmak, cihâddır". (56)

"Herkese selâm verip hâl-hatır sormak, günahlardan bağışlanmaya vesile olan bir davranıştır". (717)

"Hiç kimse, dostunun hediyesini reddetmesin; şâyet bulursa karşılığını versin". (593)

"Hizmetçiye iyi davranmak, bereketliliğe; hizmetçiye kötü davranmak ise, uğursuzluğa yol açar". (172)

"İnsanın, misafirini evin kapısına kadar geçirmesi, sünnet olan bir davranıştır". (721)

"İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah'a da şükretmez". (541)

"İnsanlarla didişmeyiniz; zîrâ didişmek, çirkinlikleri ortaya çıkarır, güzellikleri ise gömer". (617)

"Kıyâfette sâdelik (gösterişsizlik), imandandır". (110)

"Komşusunun, şerrinden emin olmadığı kimse, cennete giremez". (565)

"Misafirlik, kerpiç evlerde oturanlara değil; deve yünlü çadırlarda oturanlaradır". (202)

"Misvâk kıymığı kadar bir şeyle de olsa, insanlardan müstağnî olunuz". (443)

"Musibetleri, hastalıkları ve sadakayı gizlemek, iyi insan olmanın sırlarındandır". (214)

"Ne zenginin, ne de güçlü kuvvetli sağlıklı kimsenin sadaka alması helâl olur". (569)

"Ölmeden evvel Rabbinize tövbe edin. Meşgul edilmeden önce güzel amellere karşı elinizi çabuk tutun. Aranızda bir bağ bulunan kimseleri sık sık hatırlayıp ziyâret ediniz". (473)

"Tarttığınızda, terâziyi biraz ağdırınız". (500)

"Yaşından dolayı bir ihtiyara hürmet eden bir gence, Allah da, yaşlılığında kendisine hürmet eden birisini bahşeder". (526)

"Yazılan mektûba cevap vermek, aynen, verilen selâmı almak gibi bir görevdir". (650)

"Yemin, yemin ettirenin niyetine göredir". (180)

"Yeminli, ya yeminini bozar, ya da pişman olur". (181)

ANNE-BABA-ÇOCUK İLİŞKİSİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Çocuğu ile annesinin arasını açan kimsenin, Allah da kıyâmet günü, kendisiyle sevdiklerinin arasını açar”. (319)

“Çocuk, döşek sâhibinindir; zinâ eden avucunu yalar”. (201)

“Çoluk-çocuğunun nafakasını telef etmesi, bir kimseye günah olarak yeter”. (852)

“Çocuklarınıza ikrâmda bulunun; onları güzel terbiye edin”. (432)

“En büyük iyilik, insanın, babası öldükten sonra, baba dostlarını arayıp sormasıdır”. (640)

“Ergenlikten sonra, yetimlik olmaz”. (545)

“Hiçbir baba, çocuğuna, güzel edebten daha değerli bir bağışda bulunmuş değildir”. (797)

“Kız çocukların defninde bulunmak, bir tür mürüvvettir”. (176)

“Kim, bu kız çocukları yüzünden bir sıkıntıya düşer de onlara iyi davranırsa, onlar da, ateşten koruyan bir perde olurlar”. (350)

“Süt emme karakteri bozar”. (23)

“Süt emme, açlıktan kaynaklanır”. (736)

KADER

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah, her kulun beş şeyini kesinleştirmiştir; hiçbir kul bunları aşamaz. Bunlar; ameli, eceli, eseri, rızkı ve yatandır”. (389)

“Allah, kazâ ve kaderini infâz etmek istediğinde, kazâ ve kaderi yerini buluncaya dek, akıllı olanların akıllarını başlarından çeker alır”. (849)

“Beceriksizlik ve uyanıklık dâhil, her şey Allah’ın takdiri iledir”. (139)

“Deveni, bağla da tevekkül et”. (404)

“Din, garib olarak başlamıştır ve başladığı gibi tekrar garibliğe dönecektir. Ne mutlu o gariblere!”. (671)

“Eğer sizler, Allah’a hakkı ile tevekkül etmiş olsanız; O, sabahleyin yuvalarından aç olarak çıkıp da akşamleyin yuvalarına kursakları tıka basa dönen kuşları rızıklandırdığı gibi, sizi de rızıklandırır”. (868)

“Kadere inanmak, üzüntü ve sıkıntıyı giderir”. (197)

“Karşılaşacağın bütün şeylerin, mürekkebi kurumuştur”. (390)

ECEL-ÖLÜM

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir günü karşılayan niceleri var ki, onu tamamlayamaz; yarını gözleyen niceleri de var ki, ona ulaşamaz". (381)

"İyi iş, insanı kötü ölümden korur". (70)

"Kabir, ahiret konaklarının ilk konağıdır". (174)

"Tedâvî olunuz; zîrâ hastalığı veren, devâsını da vermiştir". (461)

"Tedbirlilik, kötü ihtimâlleri düşünmenin sonucudur". (14)

"Yarım hurma ile de olsa, ateşten korununuz". (441)

"Yarım hurma ile de olsa, sâili boş çevirme". (595)

HİKMET

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Hikmet, mü’minin yitiğidir”. (102)

“Hikmet, şereflinin şerefini artırır”. (630)

“Hikmetin başı, Allah korkusudur”. (79)

“Kim, kırk gün, Allah için nefsini arındırırsa, hikmet pınarları, onun kalbinden diline zuhûr eder”. (326)

“Hikmetli söz, hikmet arayan herkesin yitiğidir”. (35)

“Hikmetli sözlerden bir söz, ne hoş bir hediyedir”. (807)

“Harb, hîledir”. (6)

“Hem dünyanızı düzene sokunuz; hem de, yarın ölecekmişçesine âhiretiniz için çalışınız”. (467)

“Her çalışanın bir amacı vardır ve bütün çalışanların nihâî amacı ise, ölüm’dür”. (659)

“Herkes, kesinlikle, Allah’a hüsnü zan besleyerek ölsün”. (601)

“İçinizden biri, kendi gözündeki merteği görmez de, arkadaşının gözündeki çöpü görür”. (393)

“İki haslet vardır ki münâfıkta bulunmaz:

Tavır güzelliği ve dinde bilgi derinliği". (232)

"İstihare eden, hüsrâna uğramaz. İstişare eden pişmân olmaz. Tutumlu olan da muhtâç duruma düşmez". (511)

"İşin özü, sonlarıdır". (25)

"Karşılığını alacağını bilen kimse, bahşişi esirgemez". (265)

"Kendi yükünü taşıyan kimse, kibirden kurtulmuştur". (285)

"Kıssa anlatan, kin saçmaktadır, hâlbuki onu dinleyen rahmet beklemektedir; tüccar rızık beklentisi içindedir, karaborsacı ise lânet dağıtmaktadır". (225)

"Kıtlık döneminde doyuran, suyu çekilmiş bataklıktaki verimli hurmalık, ne güzel maldır". (808)

"Sana şüphe veren şeyi, şüphe vermeyen şeye bırak". (413)

"Kim, bir zümreye benzemeye çalışırsa, o, onlardan sayılır".(280)

"Mü'min kardeşinin gönlüne sevinç sokmak, mağfireti gerektiren davranışlardandır". (716)

"Mü'minin firâsetinden sakınınız; zirâ o, Allah'ın nûru ile bakar". (430)

"Mü'minin şu durumuna hayret: And olsun

ki, Allah, mü'mine, onun için sâdece hayır olan bir kazâ ile hükmeder". (384)

"Ne kadar yaşarsan yaşa, sonunda öleceksin; ne kadar seversen sev, sonunda ayrılacaksın; ne kadar çalışırsan çalış, neticede onun karşılığını göreceksin". (493)

"Nice kimseler vardır ki, o, kendisinden daha anlayışlı olan kimselere bilgi taşır". (856)

"Nice kimseler vardır ki, o, kendisinden daha kavrayışlı olan kimselere hikmet aktarır". (857)

"Öğüt verici (vâiz) olarak ölüm yeter; zenginlik olarak yakîn yeter; meşguliyet olarak da ibâdet yeter". (851)

"Rabbim bana; sözümün bir zikir, susmamın bir fikir ve bakışımın bir ibret bakışı olmasını emretti". (726)

"Riyazetin seçkin kimselerden başkasına yaraşmadığı gibi; iyilik de, soylu ve dindâr kimselerden başkası nezdinde gereğince değerlendirilmez". (563)

"Saîd (mutlu), başkasından ibret alan kimsedir; şakî (bedbaht) ise, anasının karnında da şakî olandır". (52)

"Sakınma, kadere fayda vermez". (556)

"Sarık, Arabların tâcıdır". (47)

"Yaklaşan şerden dolayı Arablara yazıklar olsun". (212)

"Sefere çıkınız ki, sıhhat bulasınız ve ganimet elde edesiniz". (400)

"Sen, bir şeyi, Allah'dan sakınarak bırakırsan, Allah da sana, ondan daha hayırlısını verir". (715)

"Seyrek ziyâret et ki, daha çok sevilesin". (403)

"Sıkıntı dediğin, borç sıkıntısıdır; ağrı dediğin de, göz ağrısıdır". (553)

"Sizden aşağıda olanlara bakınız; sizden yukarıda olanlara bakmayınız. Zîrâ bu, Allah'ın size verdiği nimetleri hor görmemenize daha uygun bir davranıştır". (485)

"Sizden birisi bir şey temennî ettiğinde, temennî ettiği şeye dikkat etsin; zîrâ o, isteklerinden hangisinin kayda geçtiğini bilemez". (506)

"Sizler, dünyadan daha ne bekliyorsunuz?! Azdıran bir zenginlik mi; yoksa unutturan bir fakirlik mi; veya sıhhati bozan bir hastalık mı; veyahut bunatan bir ihtiyarlık mı; ya da techîz ve tekfini gerektiren bir ölüm mü?". (537)

"Sonunun nasıl geldiğine bakmadan, herhangi bir kimsenin ameli, sizde hayranlık uyandırmasın". (604)

"Söylediklerine göre..". şeklinde başlayan bir söz girişi, ne kötü bir giriştir". (820)

"Söz verme, bir borçtur". (5)

"Toprağa dokunun; zîrâ o, size karşı şefkatli bir anadır". (456)

"Toprak, çocukların bahârıdır". (193)

"Tutumlu olan, muhtâç olmaz". (507)

"Uğur sayma (fâl-i hayr), ne güzel şeydir". (811)

"Uyuyup kalmaktan korkan, gece yol alır; gece yol alan da, menziline ulaşır". (290)

"Yaşadığınız günlerin hayırlarını araştırınız ve Yüce Allah'ın rahmetinin esintilerini kaçırmayınız. Nitekim, Yüce Tanrı'nın rahmetinin bir kısım esintileri vardır ki, onları, dilediği kullarına değdirir". (453)

"Yazının itibârı, mührüdür (imzâsıdır)". (26)

"Yol arkadaşlarının en iyisi, dört kişilik olandır. Öncü birliklerinin en iyisi, dört yüz kişilik olandır. En iyi ordu ise, dört bin kişiden oluşandır". (764)

"Yolculuk (sefer) , ateşten bir parçadır". (155)

"Zaman zaman, kalblerinizi dinlendiriniz". (436)

KALBİN HALLERİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Âdemoğlunun kalbi, kaynar vaziyetteki tencereden daha hızlı alt üst olmaktadır”. (818)

“Her şeyin bir mâden ocağı (merkezi) vardır; takvânın ocağı da âriflerin kalbleridir”. (665)

“Allah’a imandan sonra en akıllıca iş, insanların sevgisini kazanmaktır”. (135)

“Birilerine şu yüzüyle, birilerine de bu yüzüyle gelen iki yüzlü kimseleri, insanların en şerlileri olarak görürsün”. (391)

“Cehennem gibi, kaçanının uyuduğunu; cennet gibi de, isteklisinin uyuduğunu hiç görmedim”. (519)

“Eğer hiç günah işlemeseniz, şahsen ben, sizin, bundan daha beter bir günah işlemenizden korkarım; o da, kendini beğenmişliktir, kendini beğenmedir”. (870)

“Her şahıs, kendi nefsinin muhâsibidir”. (136)

“**Hiçbir mü’min yoktur ki, bu dünyadan ayrılıncaya kadar, zaman zaman, kendisinden ayrılmayan bir günah ona dokunmamış olsun”.** (531)

“Mü’min, mü’minin aynasıdır”. (86)

"Mü'minin hediyesi, ölümdür". (105)

"Mücâhid, şânı yüce Allah'a itâat husûsunda, kendi nefsiyle didişen kimsedir". (124)

"Ruhlar, içtimâ hâlindeki bir ordu gibidir: Orada tanışanlar, bu dünyada kaynaşırlar; orada tanışmayanlar ise burada uyuşmazlar". (194)

"Utanmadıktan sonra dilediğini yap", sözü, ilk peygamberlik müessesesinden itibâren insanların idrâk edegeldikleri bir kelâmdır". (723)

"Yaltaklanma, mü'min tavrı değildir". (742)

"Yeşilliğe bakmak, gözün pasını açar; güzel kadına bakmak da gözü cilâlandırır". (206)

"Zandan sakının; zîrâ o, sözün en yalanıdır". (620)

HUY

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“İnsanlar, altın ve gümüş madenine benzer bir yapıya sâhiptirler”. (132)

“İnsanlar, bir tarağın dişleri gibidir”. (131)

“Hayır, alışılmış bir davranıştır; şer ise, inatçılıktır”. (12)

“İyilik, ahlâk güzelliğidir”. (36)

“Kalb, rüzgârın yeryüzünde sağa sola uçurduğu bir tüye benzer”. (834)

“Kalbi istikâmet üzere olmadıkça, bir kulun imanı müstakim olmaz. Dili düzgün olmadıkça da kalbi düzgün olmaz”. (571)

“Kalbi paslanmaya götüren aç gözlülükten Allah’a sığının”. (465)

“Kalbler, kendine iyilik edeni sevme ve kötülük edenden nefret etme huyunda yaratılmışlardır”. (387)

“Kıskançlık duygusu, imandandır”. (108)

“Kimsenin hayâ perdesini yırtmayınız”. (597)

“Koğuculuk eden, cennete giremez”. (566)

“Küfürbaz olmak, bir dosta yakışmaz”. (560)

“Yumuşak huyluluktan nasibini alan kimse,

dünya ve âhiret hayrından da nasibini almıştır". (311)

"Şakî ve saîd hakkında kalemin mürekkebi kurumuş; huy, yaratma, ecel ve rızık gibi dört şeyin de defteri kapanmıştır". (388)

"Şeytan, âdemoğlunun kan damarlarında dolaşır". (641)

"Sarık sarınız ki, yumuşak huyluluğunuz artsın". (437)

"Mü'min, hem iyi geçinen, hem de iyi geçinilen kimsedir". (90)

"Mü'min, hıyânet etme ve yalan söyleme dışında, her huya yatkın olarak yaratılmıştır". (379)

"Mü'min, safdır ve âlicenaptır; fâcir ise, kurnaz ve alçak tabiatlıdır". (92)

"Mü'minin, nefsini zelil etmesi yakışık almaz". (559)

"Mü'minler, alçak gönüllü ve yumuşak huyludurlar". (97)

"Mü'minlerin en iyileri, tok gözlü olanlar; onların en kötüleri ise, açgözlü olanlardır". (782)

"Müsâmaha et ki, müsâmaha göresin". (416)

"Müsâmahakârlık kazançlıdır, güçleştirmek

ise uğursuzluktur". (13)

"Nerede olursan ol, Allah'dan sakın. Bir kötülüğün peşinden hemen bir iyilik yap ki, o kötülüğü silsin. İnsanlara karşı da güzel huylu ol". (420)

KORKULAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ağız tadını kaçıran ölümü, hiç hatırdan çıkarmayınız”. (435)

“Benden sonra, ümmetimin şu üç davranışından endişe ediyorum: Âlimin zellesi, insafsızın hükmü ve peşinden gidilen nefsânî arzular!”. (712)

“Bir müslümanın, bir müslümanı dehşete düşürmesi helâl değildir”. (567)

“Borç, dînin yüz karasıdır”. (19)

“Borçtan sakının; zîrâ o, geceleri bir üzüntü, gündüzleri ise bir zillet vesilesidir”. (619)

“Çöplükte biten yeşilliklerden sakının”. (618)

“Eğer hayvanlar, âdemoğlunun bildiği gibi ölümü bilmiş olsalardı; siz, hiç semiz et yiyemezdiniz”. (863)

“Kıyâmet günü, insanlar arasında ilk bakılacak dâvâ, kan davalarıdır”. (145)

“Kul, kendisine isâbet edecek şeyden kurtulmanın mümkün olmadığını ve başına gelmeyecek olan şeyin de ona isâbet etme ihtimâlinin bulunmadığını bilinceye kadar, imanın hakikatine ulaşamaz”. (573)

BELA-MUSİBET

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah bir kimsenin hayrını dilerse, onu bir derde mübtelâ kılar”. (253)

“Allah, hayrını dilediği zümreyi imtihan eder”. (707)

“Arkadaşının başına gelen belâ ve musibete sevinç gösterisinde bulunma; yoksa Allah onu musibetten kurtarır ve seni imtihâna alır”. (588)

“Belâ, insanları tanıyan ve fakat, insanlar arasında yaşadığı hâlde, insanlarca tanınmayan kimseye mahsustur”. (378)

“Belâ, söze vekîl kılınmıştır”. (157)

“Mü’min, bir yılan deliğinden iki def’a sokulmaz” . (540)

“Mü’min, eğer bir fâre deliğine de girse, Allah, orada onun huzûrunu kaçıracak birisini peşine takar”. (865)

“Zinâ, fakirlik getirir”. (45)

HASTALIK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Dertsiz olmak, dert olarak yeter”. (850)

“Allah, gönderdiği her derdin, şifâsını da göndermiştir”. (522)

“Bedeni sağlıklı, gönlü hoş ve cebinde de yeteri kadar harçlığı olan kimse, sanki bütün dünyaya sâhip olmuş gibidir”. (360)

“Allah, ölçü ve adaletiyle, sevinç ve ferahlığı yakîn ve rızâda kıldığı gibi; üzüntü ve kederi de, şüphe ve hoşnutsuzlukta kılmıştır”. (703)

“Bir hastayı ziyâret eden kimse, ziyâreti süresince, cennetin meyvelerini dermeye devam eder”. (277)

“Hasta ziyaretinin en uygunu, kısa kesilenidir’’. (756)

“Hastaları ziyâret edin, cenâzeleri teşyî edin; bu, size âhireti hatırlatır”. (476)

“Hummâ, cehennem harâretinden bir parçadır”. (40)

“Hummâ, her mü’minin cehennemden nasibidir”. (41)

“Hummâ, ölümün öncüsüdür”. (39)

“Mü’min rahatsızlandığında, nasıl ki demirci körüğü demirin pasını arındırırsa, bu da, onu

günahlarından arındırır". (848)

"Mü'mine; iyileşmeyen bir dert, bitkinlik, hastalık, incinme, kaygı ve hattâ onu tedirgin eden bir üzüntü dokunmuşsa, Allah, bununla, onun günahlarından bir kısmını örtmüş olur". (538)

"Mümkün mertebe, dünya üzüntülerinden sıyrılın". (450)

"Mümkün mertebe, istemekten sakın". (418)

YEMEK-LER HAKKINDA

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Aç bir karnı doyurmaktan daha üstün bir amel yoktur”. (795)

“Âdemoğlu, midesinden daha kötü bir kap doldurmuş değildir”. (824)

“Allah’a ve âhiret gününe inanan, misâfirine ikrâm etsin. Allah’a ve âhiret gününe iman eden, komşusuna ikrâmda bulunsun. Allah’a ve âhiret gününe imanı olan, ya hayır söylesin ya da sussun!”. (327)

“Bir avuç kötü hurma ile de olsa, akşam öğününü yeyiniz; zîrâ akşam öğününün ihmâli bedeni yıpratır”. (484)

“Sirke, ne güzel katıktır”. (812)

“Mü’min, bir mide ile kâfir ise, yedi mide ile yer”. (96)

“Mü’min, yediği de temiz, bıraktığı da temiz olan bal arısına benzer”. (829)

“Sizin baş katığınız, tuzdur”. (816)

“Yemek öncesinde elleri yıkamak, fakirliği giderir; sonrasında yıkamaksa, cinnetten korur ve göze sağlık kazandırır”. (224)

“Yemeklerinizi, müttakî olanlara yedirin; iyiliklerinizi de mü’minlere yapın”. (464)

"Yeyip de şükreden niceleri vardır ki, o, aç kalıp da sabredenden daha çok sevâba nâil olacaktır". (860)

"Yiyeceklerinizi ölçün ki, bereketlensin". (451)

KONUŞMA-SOHBET

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Selâm, kelâmdan öncedir”. (22)

“Selâm; bizim dinimizden olanlara bir selâmlama, zimmetimizde olanlara ise bir te’mînâttır”. (184)

“Selâmı yayın ki, selâmet bulasınız”. (468)

“Selâmı yayın, yemek yedirin, akrabalarınızı arayın ve herkes uykuda iken geceleri namaz kılın ki, selâmetle cennete giresiniz”. (469)

“Allah, her konuşanın dilinin yanındadır”. (705)

“Allah, sözünden râzı olmadıkça, hiçbir kulun amelini kabul etmez”. (706)

“Acı da olsa, hakkı söyle”. (419)

“Âdemoğlunun sözlerinin hepsi aleyhine olup, sâdece mârûfu emir veya münkerden nehiy veyahut Yüce Allah’ı zikir sadedinde söylenenler lehinedir”. (220)

“Ağız bozukluğu (küfurbazlık), kabalıktandır”. (16)

“Ağzına ve apış arasına sâhip olan kimse, cennete girer”. (363)

“Allah, ümmetimin zihinlerinden geçen şey-

leri, konuşmadıkları veya işlemedikleri müddetçe, bağışlamıştır". (702)

"Ya hayır söyleyin, kazanın; ya da şerden susun, emniyette olun". (433)

"Çok gülmek, kalbi öldürür". (76)

"Çok konuşanın yanlışı çok olur; yanlışı çok olanın günahı çok olur; günahı çok olan ise, ateşe daha lâyıktır". (270)

"Dilini ıslâh eden kimseye, Allah rahmet etsin". (373)

"Dilini tutan, kurtulur". (243)

"Dilini tutmak bir hikmettir; ne var ki, yapanları pek azdır". (168)

"Dünyada iki dilli olan, kıyâmet günü, ateşten iki dilli kılınır". (323)

"Emniyetli yaşamak isteyen, diline sâhip olsun". (269)

"En beter körlük, hidâyetten sonra dalâlete düşmektir. En büyük kabâhatlerden biri de, çok yalan söyleyen dildir". (823)

"Erkeğin güzelliği, dilinin fesâhatidir". (162)

"Fâsık hakkında konuşulanlar gıybet değildir'. (740)

"Hakkı olan, konuşur". (633)

"Her duyduğunu başkasına aktarması, kişi-

ye, günah olarak yeter". (853)

"İfâdenin, sihirli olanları da bulunur. Şiirin, hikmetli olanları da mevcuttur. Sözün hedefe ulaşmayanları da olur. İlim tahsil edip câhil kalanlar da vardır". (622)

"İnsanları cehenneme sokan şeylerin başında, vücûdunun iki boşluğu gelmektedir: Ağzı ve cinsiyet organları". (670-a)

"Sizden biriniz, dilini tutmasını öğreninceye kadar, imanın hakikatine ulaşmış olmaz". (575)

"Meclislerde konuşulanlar, emânet hükmündedir". (2)

"Öfkelendiğinde, sus!". (503)

"Öfkelendirildiğinde kendine hâkim olan kimse, Allah'ın sevgisini hak etmiştir". (366)

"Övmekten sakının; zîrâ o, boğazlamaktır". (615)

"Özür dilenecek şeyden sakın". (614)

"Sadakanın en iyisi, dil sadakasıdır". (785)

"Tatlı söz, sadakadır". (64)

"Üstü kapalı (kinâyeli) konuşmada, yalan'dan bir kurtuluş vardır". (651)

AKRABALIK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Akrabâlara verilen sadaka, hem sadaka yerine, hem de hatır sorup gönül alma yerine geçer". (66)

"Babasına benzemesi, kişinin mutluluklarından birisidir". (215)

"Bir ailenin azadlı kölesi, kendilerinden sayılır". (636)

"Bir köle, efendisinin hakkını gözetir ve Rabbine ibâdetini de güzelce yaparsa, onun ecr u sevâbı, iki kat olur". (846)

"Bir selâmla da olsa, akrabâlık bağlarını canlı tutun". (421)

"Sadakanın efdal olanı, içinde kin ve düşmanlığını gizleyen yakın akrabâlara verilen sadakadır". (787)

"Sevâbı hemen verilen tâat, sıla-i rahimdir". (629)

DOSTLUK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ahde vefâ imandandır”. (624)

“Allah için size sığınanı koruyun. Allah için sizden bir şey isteyene .verin. Sizi dâvet edene icâbet edin. Size iyilik edeni mükâfatlandırın. Eğer verecek bir şey bulamazsanız, ona duâ edin ki, o, sizin kendisini mükâfatlandırmak istediğinizi bilsin”. (296)

“Allah katında, arkadaşların en hayırlısı, arkadaşlarına iyi davrananlardır”. (763)

“Arkadaşının mektûbuna izinsiz bakan kimse, aynen ateşe bakmış gibi olur”. (324)

“Arkadaşınla bir yerde buluşmak üzere sözleşip de, sözünde durmamazlık etme”. (599)

“Bir kimse, bir kimsenin dünyada aybını örterse, Allah da kıyamet günü onun ayıbını örter”. (581)

“Bir kimse, kendisi için istediği bir iyiliği, arkadaşı için de istemedikçe mü’min olamaz”. (572)

“Bir kimsenin, üç günden fazla dostuna darılması helâl olmaz”. (568)

“Bir şeyi sevmen, seni kör ve sağır eder”. (151)

"Biriniz, bir dostunu sevdiğinde, bunu, ona belli etsin". (504)

"Dostluk tevarüs eder, düşmanlıkta tevarüs eder". (150)

"Üç günden fazla dargınlık yoktur". (551)

"Dostuna, gıyâbında yardım eden kimseye, Allah da dünya ve âhirette yardım eder". (329)

"Dostunu o kadar ölçülü sev ki, o, ileride bir gün düşmanın olabilir; düşmanına o kadar ölçülü husûmet besle ki, o da, ileride bir gün dostun olabilir". (487)

"Ev satın almadan önce komşuyu, yola çıkmadan önce de arkadaşı araştırın". (460)

"Evi; mü'minin ne güzel uzlet yeridir". (813)

"Güven, zenginlikti!". (9)

"Güvenli olmayanın imânı yoktur; sözünde durmayanın da dini yoktur". (549)

"Hasenâtın en üstünü, sohbet arkadaşlarına edilen ikrâmdır". (790)

"Hayra kılavuzluk eden, aynen onu yapan gibidir". (60)

"Hayrı', güzel yüzlüler yanında arayın". (428)

"Hediye, işitme ve görme duygusunu giderir". (152)

"Hediyeleşiniz ki, sevginiz artsın. Hicret ediniz ki, oğullarınıza bir şeref bırakmış olasınız. Soylu (kerîm) insanların sürçmelerini bağışlayınız". (422)

"Hediyeleşiniz ki, sevişesiniz". (424)

"Sıla-i rahim, ömrü uzatır". (69)

"Hediyeleşiniz; zirâ hediye, kini ve garazı siler". (427)

"Hediyeleşiniz; zirâ hediye, kini ve kırgınlığı yok eder". (423)

"Hediyeleşiniz; zirâ o, sevgiyi ikiye katlar ve iç sıkıntılarını giderir". (426)

"İyi arkadaş, attâra benzer; o, güzel kokulu yağlardan bir miktar vermese de, hoş kokusundan birazı sana da ilişir. Kötü arkadaş ise, demirci körüğüne benzer; kıvılcımlarından üstün başın yanmasa da, ağır kokusu sana da ulaşır". (838)

"İç yüzünü araştırırsan küsüp terk edersin; insanlara temkinli yaklaş". (406)

"İnsanlara iyi davranan, fakat onlara zulmetmeyen; onlarla konuşan, fakat yalan söylemeyen; onlara söz veren, fakat sözünden caymayan kimse; insâniyeti mükemmel, adaleti müsellem, dostluğu elzem ve arkasından çekiştirilmesi harâm olan kimselerdendir". (362)

"Karşılıklı hediyeleşiniz; zirâ hediye, husûmeti def'eder". (425

"Kendisine iyilik edilen kimse, o iyiliğin karşılığını versin. Buna gücü yetmezse, onu dile getirsin; dile getirince, ona teşekkür etmiş". (336)

"Kendisine iyilik edilen kimse, şâyet memnûniyetini belirtme dışında bir karşılık bulamazsa, böylece ona teşekkür borcunu ödemiş olur; şâyet bu duygusunu gizlerse, o zaman da nankörlük etmiş olur". (335)

"Kendisine tanıdığın hakkı, aynen sana da tanımayan kimsenin arkadaşlığında hayır yoktur". (582)

"Meşveretten sonra, hiç kimse, kesinlikle helâk olmaz". (612)

"Mü'min, külfetsizdir". (88)

"Mü'min, mü'minin kardeşidir". (87)

"Sana güvenen kimseye güven duygusu ver; sana hıyânet edene ise sen hıyânet etme". (490)

"Yalnızlık, kötü arkadaştan daha hayırlıdır; iyi arkadaş ise yalnızlıktan daha iyidir. İç açıcı söz söylemek, sükûttan daha hayırlıdır; sükût da, iç karartıcı söz söylemekten daha iyidir " . (777)

HIRS-İTİDAL

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bütün işlerinizde ölçülü olunuz; doğruluktan ayrılmayınız”. (402)

“Âdemoğlu ihtiyarladıkça, onda iki şey gençleşir: Mal hırsı ile ömür hırsı!”. (386)

“Âdemoğlu! Sana yetecek kadar varlığa sâhip olduğun hâlde, sen, yine de azdıracak şeyler peşinde koşuyorsun. Âdemoğlu! Ne aza kanâat ediyor, ne de çokla doyuyorsun”. (398)

“Âdemoğlunun iki vâdî dolusu malı olsa, ona bir üçüncüsünü katmak ister. Âdemoğlunun gözünü ancak toprak doyurur. Allah, tövbe edenlerin tövbesini kabul eder”. (867)

“Âdemoğlunun kalbinin, her vâdîde bir şûbesi vardır. Şâyet onun kalbi, bütün bu şûbelerin peşine takılırsa, Allah, onu hangi vâdîde helâk edeceğini hiç umursamaz”. (719)

“Kıyâmet yaklaştıkça, insanların dünyaya karşı hırsları artar; bu durum, onları (Allah’dan) daha da uzaklaştırır”. (385)

AZGINLIK ve HATALI İŞLER

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Kasten bana yalan isnad eden kimse, ateşteki oturma yerine hazırlansın”. (364)

“Azgınlık kadar, cezâsı daha çabuk verilen bir suç yoktur”. (752)

“Bütün müslümanların; kanı, ırzı ve malı müslümana harâmdır”. (121)

“Gözlerin zinâsı, bakmaktır”. (46)

“Hased, ateşin odunu yediği gibi, bütün iyilikleri yer bitirir”. (669)

“Her şeye kusur bulanlardan da, aşırı övgü düzenlerden de, namus ve haysiyete dil uzatanlardan da ve sahte ölümcüllerden de olmayınız”. (603)

“Hile yapan ve aldatan, cehennemdedir”. (179)

“İçki, kötülüklerin anasıdır”. (38)

“İşkillendiren her şey haramdır; zîrâ dinde, işkil (kuşku, kuruntu, vesvese) yoktur”. (142)

“İyi olsun kötü olsun, bir topluluğun hareket tarzını beğenen kimse, aynen onu işlemiş gibidir”. (295)

“Kaçamak bakış, iblîs’in oklarından zehirli bir oktur”. (209)

"Kendisine zulmedene bedduâ eden kimse, o zâlime yardım etmiş olur". (278)

"Kıyâmet günü, Allah'ın katında insanların en kötüsü, edebsizce davranışlarından sakındıkları için, çevresinin kendisinden uzaklaştığı kimsedir". (709)

"Kim, bir işini, insanlar duysun diye yaparsa, Allah onu, kıyâmet günü bütün ahâlinin kulağına ulaştırır; neticede aşağılatır ve küçük düşürür". (333)

"Kim, günah olan şeylerle insanların övgüsünü kazanma yolunu seçerse, onun övücüleri yerici durumuna geçer". (340)

"Kim, günah yoluyla bir iş yapmaya kalkışırsa, hem umduğu elinden kaçmış, hem de korktuğu başına gelmiş olur". (348)

"Makam ve mal düşkünlüğünün müslüman kişinin dininde yaptığı tahrîbât, koyun ağılına dadanan iki kurdun verdiği tahribattan daha hızlıdır". (533)

"Teennî ile hareket eden hedefine ulaşır veya ulaşabilir; acele ile iş gören hatâ eder veya edebilir". (263)

"Teenni, itidâl, diline sâhip olma ve kesin kanâat, peygamberliğin yirmi altı cüz'ünden bir cüzdür". (221)

"Oturmayacağınız şeyleri bina ediyorsunuz, yemeyeceğiniz şeyleri topluyorsunuz ve

ulaşamayacağınız şeyleri ümit ediyorsunuz!". (380)

"Sâhip olmadığı şeyle varlık gösterisinde bulunan kimse, takım olmadığı hâlde takım gibi gözüken bir elbise giymiş kimseye benzer". (223)

"Uyanık olun! Dünyada nice tok ve varlıklı kimseler vardır ki, onlar, kıyâmet günü aç ve çıplaktırlar. Nefsine ikrâm eden nice kimseler vardır ki, o, gerçekte nefsini horlamaktadır; nefsini horlayan nice kimseler de vardır ki, o da, nefsine ikrâm etmektedir. Nice bir anlık şehvet vardır ki, ardında uzun bir hüzün bırakır". (858)

"Yalan yere yemin etmek, evleri ıssız bırakır". (182)

"Yalan yere yemin, sermâyeyi tüketir ve kazancı bereketsizleştirir". (183)

"Yalancı şâhid, kıyâmet günü, dili ateş yalar vaziyette diriltilir". (372)

KAZANÇ-RIZIK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bir mala sadaka karışırsa, kesinlikle onu helâk eder”. (514)

“Gelecek olan her şey yakındır”. (137)

“Haksız yollardan kazanç sağlayan kimsenin kazancını, Allah, tehlikeli yerlerde harcatır”. (310)

“İnsan, rızkını sağladığı şeye, dört elle sarılsın”. (271)

“İnsanı yere seren bir fakirlik veya insanı altında ezen bir borç hâli dışında, dilenmek helâl olmaz”. (653)

“İnsanın değeri malı ile asaleti de, takvâsı iledir”. (11)

“İnsanın nefsi, borcu ödeninceye kadar, ona asılmış olarak duracaktır”. (586)

“İnsanın yediği en temiz şey, kazancıdır; çocuğu da, insanın kazancındandır”. (652)

“İşçiye, ücretini, teri kurumadan veriniz”. (491)

“Kişinin, ırzını koruma yolunda yaptığı her şey, amel defterine sadaka olarak yazılır”. (65)

“Önce çoluk çocuğunun geçimini sağla”.

(405)

"Rızık, kulun peşini, ecelinden daha çabuk takip eder". (169)

"Rızkı, yerin gizliliklerinde arayın". (449)

"Rûhulkudüs (Cebrail Aleyhisselâm), hiçbir nefsin, rızkını tamamlayıncaya kadar kesinlikle ölmeyeceğini benim gönlüme ilhâm etti. Binâenaleyh, Allah Teâlâ'dan sakının ve rızık peşinde güzel güzel koşun". (722)

"Sizden, rızkına aç gözlülükle yürüyenler; telâşsız yürüsün!". (297)

"Temiz mal, sâlih bir adama ne güzel yaraşır". (809)

"Yiyip tükettiğin, giyip eskittiğin ve verip geçtiğin dışında kalanlar, senin malın değildir". (754)

"Zekât, İslâm'ın köprüsüdür". (191)

CİMRİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Allah rızkını bollaştırdığı hâlde, hâlâ çoluk-çocuğunun rızkını kısan kimse bizden değildir”. (745)

“Allah, bir kimseye hayırlı bir şey verirse, o şey onun üzerinde görünsün”. (268)

“Allah, bir kuluna bir nimet ihsân ettiğinde, onun, o kulun üzerinde görülmesinden hoşlanır”. (696)

“Allah, size; dedi-koduyu, mal isrâf etmeyi ve çok üstelemeyi yasaklamıştır”. (689)

“Allah’a kavuşuncaya dek dilenmeye devâm eden bir kulun yüzünde, kıyâmet günü bir et parçası bulunur”. (539)

“Bildiği bir şey sorulduğunda onu gizleyen kimsenin ağzı, (kıyâmet günü) ateşten bir gem ile gemlenir”. (304)

“Bir mü’minde şu iki haslet birleşmez: Cimrilik ve kötü huyluluk”. (233)

“Hangi kusur, cimrilik kusurundan daha çirkindir”. (204)

“Cimrilikten sakının; zirâ o, sizden öncekileri helâk etmiştir”. (442)

“Çocuk, insanı cimri ve korkak yapar”. (15)

"İnsanda bulunan en kötü huy, sızlanmaya yol açan bir cimrilik ve yürek hoplatan bir korkudur". (822)

"Kendisine isteme (dilenme) kapısını açan bir kimseye, Allah da mutlaka fakirlik kapısını açar". (536)

"Kim, ihtiyacı dışında dilenirse, bu, onun başında bir ağrı ve midesinde de bir sancı olur". (353)

YARDIMLAŞMA

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu malı; vermek bir türlü fitnedir, tutmak bir türlü fitnedir”. (643)

“Allah, sadaka ile, yetmiş kötü ölümü savuşturur”. (692)

“Allah, sadakasını düzgün veren bir kulun terekesine, iyi bir halef denk getirir”. (518)

“At üstünde de gelse, sâilin hakkı vardır”. (203)

“Bağışından dönen, kusmuğunu yalayan köpek gibidir”. ’. (205)

“Ebû Hüreyre! Komşunla iyi geçin ki, müslüman olasın. Arkadaşına iyi arkadaşlık göster ki, mü’min olasın. Allah’ın emirlerine uy ki, âbid olasın. Allah’ın taksimine râzı ol ki, zâhid olasın”. (410)

“Eğer dilenciler yalan söylememiş olsalardı, onları eli boş çevirenler günahtan arınamazlardı”. (861)

“İnfâk et yâ Bilâl; Arş’ın Sâhibi’nin azaltacağından hiç korkma!”. (496)

“İslâm’da, hasmâne ittifak yoktur; ancak câhiliye devrinde yaptıklarınıza sâhip çıkın”. (546)

"İsteyene yardım ediniz ki, ecir ve sevâba nail olasınız". (399)

"Kim bir yoksula kolaylık gösterirse, Allah da ona dünya ve âhiret te kolaylık gösterir". (321)

"Kim, bir fakirin borcunu erteler veya silerse, Allah da onu, kendi gölgesinden başka hiçbir gölgenin bulunmadığı kıyâmet günü, arşının gölgesi altında gölgelendirir". (322)

"Kişi, kıyamet günü, insanlar arasında yargılanıncaya kadar, sadakasının gölgesindedir". (71)

"Makbûle geçen her şey, bir sadakadır". (62)

"Mü'min, kıyâmet gününde, sadakasının gölgesinde duracaktır". (95)

"Mü'min, komşusu aç iken kendi karnını doyurmaz". (577)

"Mü'minin mü'minle olan irtibâtı, birbiriyle perçinleşmiş binâya benzer". (93)

"Mü'minlerin birbirlerini sevmeleri ve birbirlerine acımaları aynen, bir tarafı ağrıyınca, uykusuzluk ve yüksek ateşle diğer taraf ları hemen tepki gösteren bir vücûda benzer". (833)

"Müslümanın malının dokunulmazlığı, ay-

nen kanının dokunulmazlığı gibidir”. (122)

“Müslümanlar içerisinde, birlikte çalıştığı devlet başkanına itâatkâr olan ve ondan da, Allah’ın rızâsına uygun buyruklar alan uyumlu bir vezir kadar sevâbı çok bir kimse yoktur”. (530)

“Müslümanlar, diğerlerine karşı tek yumruk gibidir”. (118)

“Müslümanları arkasından çekiştirmeyiniz ve onların ayıp ve kusurlarının peşine düşmeyiniz”. (596)

“Müslümanların gelip geçtiği yollardaki zarar veren şeyleri bir kenara at ki, hasenâtın artsın”. (486)

“Sadaka vermekle mal eksilmez. Bir kimse uğradığı haksızlığı affederse, bununla, Allah mutlaka onun izzetini arttırır”. (515)

“Sadaka, insanı kötü ölümden korur”. (67)

“Sadakada haddini aşan, aynen onu vermeyen gibidir”. (73)

“Sadakanın efdal olanı, içinde kin ve düşmanlığını gizleyen yakın akrabâlara verilen sadakadır”. (787)

“Sadakanın hayırlısı, vereni fakirleştirmeyecek olan sadakadır".(760)

“Su, nasıl ateşi söndürürse; sadaka da, günahları söndürür”. (72)

KANAAT

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Az borçlan ki, hür yaşayasın. Az günah işle ki, ölümün kolay olsun. Çocuğunu hangi döl yatağına koyduğuna dikkat et; zîrâ kan damarları çok desîsecidir”. (408)

“Az olup da yeterli olan, çok olup da oyalayandan daha hayırlıdır”. (775)

“Aza şükretmeyen, çoğa da şükretmez”. (273)

“Fakirlik, az kalsın küfür olacaktı; hased de az kalsın kadere galebe çalacaktı”. (377)

“Hiçbir iyiliği küçümsemeyiniz”. (598)

“Kanâat, tükenmez bir sermâyedir”. (42)

“Size bir misâfir geldiğinde, ona ikrâmda bulununuz”. (502)

“Sizin dünyadaki dirliğiniz, yolcu azığı kadar olsun yeter”. (477)

“Yapılarda harâmdan sakınınız; zirâ harâm, temele konmuş bir tahrîb kalıbıdır”. (431)

SABIR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bir kimse, iki gözü gider de, ona sabreder ve ecrini Allah Teâlâ’dan beklerse, cennete girer”. (583)

“Hiç kimse, başına gelen bir musibetten dolayı ölümü temenni etmesin”. (600)

“İnfâzına gücü yettiği hâlde öfkesini yutan kimsenin kalbini, Allah, emniyet ve imanla doldurur”. (307)

“Kul, sabırdan daha geniş bir rızık ile rızıklandırılmamıştır”. (513)

“Kullarımdan herhangi birisinin bedenine veya malına veyahut çocuğuna bir musibet yönelttiğimde, şâyet o bunu, sabr-ı cemîl ile karşılarsa, kıyâmet günü, onun adına bir mîzân kurmaktan veya bir dîvân toplamaktan hayâ ederim”. (880)

“Ölülere sövmeyiniz; dirileri rahatsız edersiniz”. (591)

“Ölülere sövmeyiniz; zîrâ onlar, Allah’a sundukları amellerle artık başbaşa kalmışlardır”. (592)

“Ölüm, her Müslüman için bir keffârettir”. (119)

“Ölümden sonra, artık bir hoşnut ve râzı

edici yoktur". (743)

"Ölümsüzlük diyârı olan âhirete gönülden inandığı hâlde, sırf aldatıcı dünya için çalışıp çabalayan kimseye, hayret doğrusu !". (383)

"Sabır, imanın yarısıdır; yakîn ise, imanın bütünüdür". (111)

"Sabır, sarsıntının başında gerekir". (175)

"Sabırla, sıkıntının geçmesini beklemek ibâdettir". (31)

BİD'AT VE EHLİ İLE MÜCADELE

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Bir bid'at sâhibine çıkışan kimsenin kalbini, Allah, güven ve iman duygusu ile doldurur". (358)

"Bir bid'atçıyı hor gören kimseyi, Allah, en büyük korkulu günde güvence altına alır". (359)

"İnsanlara olan saygınız, sizi, doğru bildiğiniz gerçekleri yerine getirmekten alıkoymasın". (607)

"İnsanların memnuniyetsizliğine rağmen Allah'ın rızâsını kazanmaya çalışan kimseden, hem Allah râzı olur, hem de insanları ondan râzı eder. Allah'ı hoşnutsuz ederek insanların hoşnutluğunu kazanmaya çalışan kimseden ise, hem Allah râzı olmaz, hem de ona karşı insanlarda nefret uyandırır". (341)

"Kim, bizim bu işimizde (dinimizde), aslından olmayan bir şey ihdâs ederse, o, reddedilir". (262)

KIYAMET ALÂMETLERİ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Bu iş gittikçe şiddetini artırır; dünya, gittikçe yüz çevirir; insanlar, gittikçe cimrileşir; kıyâmet, insanların şerlileri üzerine kopar; Meryem oğlu İsa’dan başka da Mehdî yoktur”. (579-a)

“Âhir zaman yaklaşınca, aynen, sizin tepsiden hurmaların en nefisini seçtiğiniz gibi, ölüm de ümmetimin iyilerini seçer”. (847)

“Âhirete nisbetle dünya, aynen sizin işâret parmağınızı denize batırıp çıkarmanıza benzer; parmağınıza bir bakın, ne kadar su kalmış?”. (841)

“Âhiretin ikrâmını arzulayan, dünyanın ziynetinden vazgeçer”. (291)

“Çocuk, ele avuca sığmaz hâle gelmedikçe; kış, sıcaktan ortalığı yakıp kavurmadıkça; kötüler çoğalıp, iyiler azalmadıkça; küçük büyüğe, alçak karakterli yüksek karakterliye saldırmadıkça kıyâmet kopmaz”. (611)

“Erkekler azalıp kadınlar çoğalmadıkça, kıyâmet kopmaz”. (580)

“Eski sâlih şahsiyetler öncelikle gitmekte; geriye ise, sâdece Allah’ın hiç önem vermediği, hurma ve arpa döküntüsü gibi döküntüler kalmaktadır’. (392)

"İhtiyaçlarınızın başarıya ulaşmasına, gizliliğe riâyet ederek yardımcı olun; zîrâ her nimet sâhibi kıskanılır". (459)

"İnsanların içinde bulunduğu hiçbir zaman yoktur ki, bir sonraki, öncekinden daha beter olmasın!". (579-b)

ŞEHİTLER

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Ailesi uğrunda öldürülen, şehîddir”. (250)

“Garîb olarak ölen, şehîd olarak ölür”. (257)

“Garibin ölümü, şehîdliktir”. (57)

“Kanı uğrunda öldürülen, şehîddir”. (252)

“Malı uğrunda öldürülen, şehîddir”. (249)

“Sözlerin en doğrusu, Kitâbullah'dır. Tutunacak kulpların en sağlamı, huzur ve güven duygusu (kelimet’üt-takvâ)'dur. En iyi gidişât, peygamberlerin gidişâtıdır. En şerefli ölüm ise, şehidlerin ölümüdür”. (814)

İBADET BÖLÜMÜ

MEKÂNLAR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Allah, bana, bütün yeryüzünü mescid ve temiz kılmıştır". (700)

"Mescid, takvâ sâhibi her mü'minin evidir". (50)

"Bağırtlak kuşu yuvası kadar da olsa, Allah için bir mescid yapan kimseye, Allah da cennetde bir ev yapar". (331)

"Allah'a en sevimli gelen mekânlar, mescidlerdir". (800)

"Evinin zifiri karanlığında namaz kılan bir kadın, kılmış olduğu bu namaz kadar, Allah'a daha sevimli gelen bir başka namaz kılmış değildir". (804)

"Her şeyin bir şerefli yeri vardır; meclislerin en şerefli yeri ise kıbleye yönelinen kısmıdır". (657)

"Kul, kendinden kendine bir hisse ayırsın: Dünyasından âhitetine ayırsın; ihtiyarlamadan önce gençliğinden ayırsın, ölmeden önce hayatından ayırsın. Zîrâ dünyadan sonra, cennet veya cehennem dışında başkaca gidecek bir yurt yoktur". (479)

"Oturacak yerlerin en iyisi, geniş olanıdır". (757)

ABDEST

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Abdest alırken parmak aralarını, yemekte de diş aralıklarını hilâlleyen kimselere Allah rahmet etsin". (375)

"Abdesti sindire sindire al ki, ömrün uzasın. Ev halkına selâm ver ki, evin bereketi artsın". (417)

"Abdestinizi derli toplu alın ki, Allah da sizin derli topluluğunuzu korusun". (454)

"Misvâk kullanma, kişinin fesâhatini arttırır". (161)

İBADETLER

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"İnsanın ilk hesaba çekileceği şey, namazdır". (146)

"İbâdetin efdali, sıkıntının gitmesini beklemektir". (788)

"Namaz kılan kimse (musallî), Mülkün Sâhibi'nin kapısını çalmış olur. Nitekim kim ısrârla kapıyı çalarsa, kapı ona açılmaya yüz

tutar". (724)

"Namaz, her müttakînin Allah'a yaklaşma vesîlesidir". (187)

"Namaz, mü'minin nûrudur". (100)

"Namazı oturarak kılanın ecri, ayakta kılanın ecrinin yarısı kadardır". (190)

"İbâdetin en üstünü, dinde bilgi sâhibi olmadır; dindarlığın en üstünü de, "vera" dır". (793)

"Bu din, çok sağlamdır. Onunla, yumuşak bir tarzda uğraş; Allah'a ibâdeti, nefsine nefret ettirme. Zîrâ bineğini yoran insan, ne yol alabilir, ne de bir binek bırakır". (720)

"Bu dini fazla güçleştiren kimse, ona yenilir". (286)

"Bir kimsenin namazı, onu, çirkin ve aykırı davranışlardan alıkoymazsa, bu namaz, onu sadece Allah Teâlâ'dan uzaklaştırmış olur". (346)

"Mü'minin şerefi, gece ibâdetinde; izzetide, insanlara karşı istiğnâsındadır". (106)

"Altından kalkabileceğiniz amelleri tavsiye ederim; zîrâ siz bıkıp usanmadıkça, Allah bıkıp usanmaz". (499)

"Bir aileye misâfir olan kimse, onların izni olmadan nâfile oruç tutmasın". (357)

"Bir kimse, bir oruçluya iftâr ettirirse, ona, aynen oruçlunun sevâbı verilir". (275)

"Bütün bir yıl oruç tutan, oruç tutmamış olur". (289)

"Farz namazlar, terâzi gibidir; hakkını veren, hakkını alır". (839)

"Gece çok namaz kılanın, gündüz yüzü güzel olur". (292)

"Geceleyin kalkıp namaz kılan nice kimseler vardır ki, bundan, onların eline uykusuzluktan başka bir şey geçmeyecektir. Oruç tutan nice kimseler vardır ki, onların da elinde, sâdece açlık ve susuzluk kalacaktır". (859)

"Gecenin karanlığında mescidlere yürüyen kimseleri, kıyâmet günü tam bir nûr ile müjdele!". (497)

"Her şeyin bir kapısı vardır; ibâdetin kapısı da oruçtur". (664)

"Kışın tutulan oruç, soğuk bir ganîmettir". (160)

"Kim, gecenin karanlığında câmilere giderse, Allah ona kıyâmet günü bir nûr ihsân eder". (308)

"Kul, bir sonraki namazı gözetlediği müddetçe, onun namaz kılma hâli devam eder. (587)

"Kullukla nankörlük arasını ayıran şey, namazı terk etmektir "..(188)

"Müezzinler, kıyâmet günü, insanların sevâbı en çok olanlarıdır". (164)

"Oruç, kalkandır". (32)

"Oruç, sabrın yarısıdır. Her şeyin bir zekâtı vardır; vücudun zekâtı da oruçtur". (158)

"Sabah namazını, tan vakti iyice ağarınca kılın; zîrâ onun ecri daha büyüktür". (455)

"Sahûra kalkın; zirâ sahûrda bereket vardır". (440)

DUÂ

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

"Kazâyı, ancak duâ def'eder; ömrü de ancak iyilik uzatır". (542)

"Allah, duasında usandırırcasına ısrâr edenleri sever". (677)

"Allah nezdinde, duâ kadar makbûle geçen bir şey yoktur". (751)

"Allah, kendisine ellerini açan kulunun iki elini boş çevirmeyi, şânına lâyık görmez". (699)

"Duâ da bir ibâdettir". (18)

"Duâ, mü'minin silâhıdır". (99)

"Rikkatli anlarınızda duâ etme fırsatını kaçırmayın; zirâ onlar, birer rahmettir". (447)

"En çabuk kabûl gören duâ, insanların birbirilerine gıyablarında yapmış olduğu duâdır". (817)

"Ezanla kamet arasında edilen duâ, geri çevrilmez". (83)

"Her oruçlunun bir duâ ediş tarzı vardır". (663)

"Okuyup üflemeye (rukye), sâdece, göz değmesi (nazar) ve zehirli hayvan sokmasına karşı izin verilmiştir". (550)

"Oruçlunun duâsı geri çevrilmez". (159)

"Üç duâ, şeksiz şüphesiz kabûl görür: Mazlûmun duâsı, misâfirin duâsı ve babanın çocuğuna bedduâsı". (230)

"Yâ ze'l-Celâli ve'l-İkrâm". (Ey Celâl ve Kerem sâhibi Allah'ım) niyâzına, aralıksız devâm edin". (448)

TÖVBE

"Allah, kulunun tövbesini, canı boğazına gelinceye kadar, kabûl eder". (686)

"Her göz, zina edicidir". (138)

"İstiğfâr eden kimse, günde yetmiş kerre tövbesini bozsa da, günahta ısrâr etmiş olmaz". (517)

"Pişmanlık, tövbedir". (7)

"Sizin en hayırlılarınız, günahla imtihan edilip de tövbe edenlerinizdir". (780)

Ve´s-selamü ala men ittebeal Hüda

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Kaynakça

YARDIM Prof. Dr. Ali [Kitap]. - İstanbul : [s.n.], Şihâb'ül-Ahbâr Tercümesi (Hadis Kıvılcımları) 2007.